

Självständigt arbete krigsvetenskap (15 hp)

Författare: Peter Bovét	Program/Kurs
Förband: AMF 1	SA VT 12
Handledare: Gunilla Engvall	
Examinator: Håkan Gunneriusson	
Antal ord: 14000	
Svensk Krigarkultur – En samexisterande subkultur i Försvarmakten?	
<u>Sammanfattning:</u> Studien söker klarlägga en kulturell förändring i försvarmakten (FM). Studien utgår från en hypotes om att upprepade insatser i krigsliknande miljö, dit FM skickar professionella förbandsenheter, utvecklar en krigarkultur. De empiriska resultaten påvisar krigarkulturens existens vid samtliga tre förband som ingick i undersökningen. Subkulturen verifieras genom konstanter i teorier kring västerländsk krigarkultur. Den kulturella förändringen leder till etiska/ moraliska och ledarskapsmässiga utmaningar för FM.	
<u>Nyckelord:</u> Krigare, Kultur, Etik	

Swedish Warrior Culture – a Co-existing Subculture in the Armed Forces?

Abstract:

The study seeks to clarify a cultural change in the armed forces (FM). The study is based on the hypothesis that repeated operations in war-like environment, where the FM sends professional combat units, develop a warrior culture. The empirical results indicate that there is an existing warrior culture at all three units surveyed.

The subculture is verified by the constants of western warrior culture described in theory.

The cultural change leads to ethical / moral and leadership challenges for FM.

Key words:

Warrior, Culture, Ethics

1	Inledning	5
1.1	Problemområde.....	5
1.2	Problemformulering.....	7
1.3	Syfte & Frågeställning.....	8
1.4	Metod.....	8
1.4.1	<i>Metodval</i>	8
1.4.2	<i>Datainsamling</i>	9
1.4.3	<i>Genomförande</i>	10
1.4.4	<i>Analys</i>	11
1.4.5	<i>Metoddiskussion</i>	11
1.5	Avgränsningar	12
1.6	Tidigare forskning	13
1.7	Källor, källkritik och material	14
1.8	Disposition.....	15
1.9	Centrala begrepp med definitioner	15
2	Teoretisk referensram.....	17
2.1	Krig och kultur – ett historiskt perspektiv	17
2.1.1	<i>Sammanfattning</i>	19
2.2	Krigarkultur – Krigarens egenskaper och existentiella motivatorer.....	20
2.2.1	<i>Mentalitet</i>	20
2.2.2	<i>Uppoffrande/ offervilja</i>	20
2.2.3	<i>Självtilit, respekt och mod</i>	21
2.2.4	<i>Viljan att strida</i>	22
2.2.5	<i>Sammanfattning</i>	23
2.3	Krigarkultur – Stammens egenskaper och instrumentella motivatorer	24
2.3.1	<i>Institutionell programmering</i>	24
2.3.2	<i>Stammen – förpliktelser och kamratskap</i>	24
2.3.3	<i>Sammanfattning</i>	25
2.4	Operationalisering av teorin	26
2.4.1	<i>Intervjuguide</i>	26
3	Empiri/Resultat	28
3.1	Övergripande	28
3.2	Existentiella egenskaper och motivatorer.....	28
3.2.1	<i>Sammanfattning</i>	31
3.3	Instrumentella egenskaper och motivatorer.....	31
3.3.1	<i>Sammanfattning</i>	35
4	Analys/ slutdiskussion.....	37
4.1	Slutsatser.....	37
4.2	Analys och diskussion	38
4.2.1	<i>Slutsats 1 – En existerande krigarkultur</i>	38

4.2.2	<i>Slutsats 2 – Verifierade konstanter</i>	38
4.2.3	<i>Slutsats 3 – Etiska/ moraliska och ledarskapsmässiga utmaningar</i>	40
4.3	Reflektioner	41
4.4	Fortsatt forskning.....	42
5	Käll- & litteraturförteckning	43

1 Inledning

Skyttekompaniet, FS 17

Området väster om Mazar-e Sharif

Den 23 juli 2009

"... Männen kom gående rätt mot dem. Sextio meter, femtio meter, avståndet krympte. De tre soldaterna hade absolut ingenstans att ta vägen.

"Hela tiden siktade jag på frontmannens bröst med det infraröda siktet. De var så många och vi var bara tre. Men jag var inte rädd, bara arg och beslutsam. Överlevnadsmekanismen hade gått igång. Nu är de jävligt nära. Nu ska vi ta mig fan överleva det här."

Soldaterna var helt tysta. Nu var de bara trettio meter från soldaterna.

Magnus sa till de andra i internradion: "Jag skjuter."

Han öppnade eld med kulsprutan, två korta eldskurar mot frontmannen, sedan en längre mot gruppen bakom honom. Två motståndare föll. Sekunden efter öppnade gruppchefen och signalisten eld.... "RPG-skottet gick nära oss, ett svoschande ljud, sedan en explosion. Jag var så fokuserad på det jag gjorde att jag inte tänkte eller kände så mycket. Jag sköt, bytte ställning, sköt igen. Det kändes som en evighet men i själva verket varade striden bara ett par minuter. Därefter drog vi oss tillbaka, ner i diket, bort mot patrian." ¹

1.1 Problemområde

Vad fick dessa soldater att behålla sitt fokus och agera beslutsamt? Och hur påverkades gruppen av att faktiskt utsättas för väpnad strid på riktigt? Att inte bara öva strid – utan omsätta sina kunskaper och färdigheter i verkligheten, och testa sin mentala styrka. För vad, egentligen, gjorde att soldaterna inte valde att fly – utan att som citatet visar – kallt invänta, för att i rätt ögonblick öppna eld.

Insatsen som Försvarsmakten (FM) inledde 2004 i norra Afghanistan ändrade efter 2007 karaktär, till att innefatta mer våld och inslag av regelrätta strider, vilket inte har förändrats nämnvärt.²

¹ Hildebrandt, Johanna, *Krigare*, Medievärlden, 2011-09-08,

<http://disqus.com/forums/medievärlden/utdrag_ur_krigare/trackback/>, 2012-04-22.

² Enström, Karin, *Vårt engagemang i Afghanistan är fortsatt starkt*, Newsmill, 2011-12-12 , <<http://www.newsmill.se/trackback/41586> >, 2012-05-31.

Parallellt med detta, har även andra förändringar påverkat FM som organisation och viss del av den nuvarande yrkeskåren.

FM internationaliserades under 1990-talet genom ett ökat deltagande i fredsbevarande operationer och kunde därigenom utvecklas samtidigt med övergången till insatsförsvaret. Merparten av missionerna bestod av frivilliga vilka tidigare enbart genomfört värnplikten. För att kompensera detta, krävdes långa missionsförberedelser, ofta flera månader.

Liknande erfarenheter redovisas i en norsk³ och en italiensk forskningsstudie⁴. I den norska studien, konstateras, att före 1990-talet var de norska fredsinsatserna baserade på '...*impartiality, minimum use of force and consent of the local parties*', och insatsförbanden var inte stridsdugliga '...*these forces were unable to fight combat operations*'.⁵

I slutet av 1990-talet och in på 2000-talet började missioner ledas av NATO/ EU. Genom *partnership for peace* (PfP) kunde även Sverige delta med trupp, vilket var och fortsatt är militärt utvecklande.⁶ Den norska policyn förändrades pga. konflikternas karaktär till att fokusera på spetsigare förmågor och deployering av stridsstyrkor.⁷ I den italienska studien kring landets militära utlandsmissioner från sent 1980-tal fram tills idag, ges i princip samma bild av militär transformering. Precis som i den norska, framträder behovet av en professionell yrkeskår, vilken efterhand också förändras kulturellt, främst genom de mer krigsliknande insatserna som genomförs utomlands.⁸

FM har i sin transformering också skapat en professionell yrkeskår. Samtidigt har en mindre del - den personal ur yrkeskåren som mer frekvent deltar i insatser med inslag av regelrätta strider i krigsliknande miljöer, skapat ett djup inom den militära professionen som är unik i FM. Det finns nu praktisk erfarenhet och kompetens på flera förband i att strida – på riktigt, något som för tio år sedan endast fanns inom specialförbanden.⁹

Hur har detta påverkat den militära kulturen? Den norska studien fastslår en norsk kulturell förändring. Haaland understryker i sin artikel att den fundamentala transformering som skett påver-

³ Haaland, Torunn Laugen, *Still Homeland Defenders at Heart? Norwegian Military Culture in International Deployments*, International Peacekeeping, Vol.17, No4, August 2010.

⁴ Ignazi, Piero; Giacomello, Giampiero; Cotichia, Fabrizio, *Italian military operations abroad: just don't call it war*, New York, Palgrave Macmillan, 2012.

⁵ Haaland, T L, s.540.

⁶ Enström, Karin, *Anförande av försvarsminister vid Folk och Försvar 10 maj 2012*, <<http://www.regeringen.se/sb/d/16207/a/192807>>, 2012-05-31

⁷ Haaland, T L, s.540.

⁸ Ignazi, Piero et al. s.187ff.

⁹ Lindström, Anders, *Redovisning av uppdrag till Glt Anders Lindström – utreda kvarstående frågor inom delar av Specialförbanden*, HKV 2008-06-27 01 200: 65441, s.15.

kat, inte bara kulturen i missionsområdena utan även den interna norska militärkulturen och den norska militärens interaktion med civila kulturer.¹⁰

Otvetydigt är stridserfarenheter centralt för FM. Huvuduppgiften är trots allt förmågan till väpnad strid. Den norska studien anger; “*Another expression of the cultural change...reports emphasized the opportunities for developing war-fighting skills....*”.¹¹ Enligt den norska studien så är detta det enda sättet att tillgodogöra sig en förmåga i strid – och där erbjuder insatsen i Afghanistan en plattform.

Det är ett rimligt antagande att soldater blir bättre krigare av att strida. Förbandsenheter och underavdelningar kan pröva sina tidigare oprövade stridstekniker, metoder och materiel.

Med anledning av de norska och italienska erfarenheterna i kombination med FM:s transformering och internationalisering, har vi då anledning att tro att en liknande kulturell förändring pågår i FM?

1.2 Problemformulering

Ännu finns ingen svensk forskning kring vad denna transformering har inneburit i en svensk militär kontext. Däremot har det skrivits mycket om angränsande områden, vilka kan vara effekter av en kulturell förändring.

Vad händer med yrkessoldaten, officeren och enheten som deltagit under flera missioner i krigsliknande miljö? Christopher Coker hävdar krigaren åter hamnat i centrum i ’ *the war on terrorism* ’ och att krigarens *ethos* (livssyn), fortsatt är lika essentiell som på Akilles tid. Denna livssyn skapar moralen i krig. Till skillnad mot då, har den moderna krigaren inte alls samma stöd från sitt eget västerländska samhälle, vilket blivit alltmer känsligt, detta trots att kraven på krigaren i det närmaste är likvärdiga. Att mänskligheten fortsatt kommer att kriga är Coker övertygad om. Det som gör krig till en etisk aktivitet är krigarens *ethos*.¹²

Svensk forskning, däribland två rapporter, har belyst moralisk stress vid internationella insatser, och menar i enkätstudien att det finns ett starkt samband mellan moraliska dilemman och negativ påverkan på individen.¹³ Kulturer omfattar mänskligt agerande och mentala processer i en defini-

¹⁰ Haaland, T.L., s.539-551.

¹¹ Haaland, T.L., s.546.

¹² Coker, Christopher, *The Warrior Ethos: Military Culture and the War on Terror*, New York, Routledge, 2007, (Preface).

¹³ Nilsson, Sofia; Sjöberg, Misa; Kallenberg, Kjell; Larsson, Gerry, "Tänk om jag inte hade skjutit-" : om etiskt beslutsfattande, moraliska dilemman och moralisk stress i samband med internationella militära insatser, Försvarshögskolan , ILM Serie I:62, 2010, samt enkätstudien Ser. I:74.

erad miljö. Moraliska dilemman och beslut kring desamma utgår ifrån den kultur där de uppträder. Det blir därför intressant att studera i vilken utsträckning en kulturell förändring återfinns bland de soldater och officerare som genomfört insatser under de senare årens alltmer krigsliknande förhållanden i Afghanistan.

Kan denna kulturella förändring vara starten på ett begynnande paradigmskifte inom FM?

1.3 Syfte & Frågeställning

Studiens övergripande syfte är att söka påvisa en begynnande krigarkultur inom FM. Studien utgår från en hypotes om att upprepade insatser med professionella förbandsenheter i krigsliknande miljö, utvecklar en krigarkultur.

Frågeställningen för uppsatsen är, om och hur en krigarkultur utvecklas inom FM, och vad som händer på individ-, grupp-, och organisationsnivå. Genom att undersöka denna sociala verklighet, strävar studien att lämna bidrag till vidare forskning.

Frågor:

- 1) Hur ser krigarkulturen ut i FM idag?
 - i. Vilka konstanter finns i denna kultur som kan härledas till teorier kring den västerländska krigarkulturen?
 - ii. Finns det variationer till konstanterna mellan undersökningsgrupperna, och i så fall varför?
- 2) Hur påverkas FM av denna subkultur?
 - i. Etiskt/ moraliskt perspektiv
 - ii. Ledarskapsperspektiv

1.4 Metod

1.4.1 Metodval

Undersökningen baseras på en argumentativ, hypotesdriven kvalitativ analysmetod. Hypotesen som antagits utgår ifrån egen förförståelse om en förklaring till utveckling av en subkultur. Hypoteser kan användas vid studier av sociala fenomen, och för utvecklandet av teorier genom att formulera hypotes för att stödja eller avfärda teorier.¹⁴ Vad avser förförståelse, anser Thurén detta vara en naturlig och central del inom hermeneutiken.¹⁵ I studien kommer därför ett växelspel¹⁶ mellan förförståelsen och andras erfarenheter att existera som en länk mellan del och helhet.

¹⁴ Johannessen, Asbjörn; Tuft, Per Arne. *Introduktion till Samhällsvetenskaplig Metod*. Malmö: Liber, 2010. s.34f.

¹⁵ Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*, Malmö: Liber, 2 uppl., 2007. s.58f.

Med utgångspunkt från hypotesen prövas den mot internationella teoretiska referensramar. Dessa referensramar uppfyller de krav på förhållande mellan empiri och teori som krävs för att öka värdet och tillföra ny insikt för att bättre förstå samhällsmässiga fenomen.¹⁷ Empirin hämtas från kvalitativa forskningsintervjuer. Analysen av dessa bygger på den kvalitativa metoden, som beskrivs som en procedur ur vilket beskrivande data erhålls kring den sociala, upplevda verkligheten.¹⁸ Därefter prövas resultaten från egna forskningsintervjuer mot teorin. Resultaten diskuteras även i förhållande till tidigare svensk forskning. Slutligen förs ett resonemang kring hur subkulturen kan påverka FM i enlighet med pkt. 1.3.

1.4.2 Datainsamling

De teoretiska referensramarna utgjordes av internationell forskningslitteratur. Ur dessa hämtades beskrivningar av krigarkultur och dess gemensamma karaktärsdrag, vilka analyserades och kategoriserades för att därefter utgöra indikatorer på kulturkonstanter. Konstanterna jämfördes med resultatet från de kvalitativa intervjuerna i syfte att bekräfta eller falsifiera hypotesen.

Empirin omfattade kvalitativa forskningsintervjuer med fokusgrupper¹⁹. Intervjuerna var s.k. halvstrukturerade, vilket möjliggjorde flexibilitet under intervjuerna. En intervjuguide skapades med stöd av Kvale's metod. Intervjufrågorna utformades genom en kombination av egen förförståelse och inläsning på den litteratur, vilken utgjorde den teoretiska referensramen. Intervjuguiden som användes återfinns under kapitel 2.4.

För att förstå det sociala fenomen som krigarkulturen utgör, var det relevant att intervjuerna baserades på fenomenologi. Det är då de intervjuades (aktörernas) egna perspektiv och beskrivning av kulturen som är av intresse att undersöka. Detta bygger på antagandet att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är²⁰.

Undersökningen genomfördes som fyra oberoende gruppintervjuer vid skilda förband. De fyra fokusgrupperna bestod av fem till tolv personer. Intervjupersonerna hade genomfört flera missioner i Afghanistan sedan 2008, och deltagit i krigsliknande situationer. Avsikten med gruppintervjuerna var att skapa förutsättningar för spontana meningsutbyten med expressiva och emotionella personliga beskrivningar kring temat krigarkultur. Interaktionen i gruppen skulle även bidra till diskussioner kring tabubelagda eller känsliga ämnen. Urvalet skall ses som giltigt för undersökningen. I tabell 1.1 har en sammanställning av grupperna presenterats.

¹⁶ Hermeneutiska cirkeln. Thurén, T, s.60f.

¹⁷ Johannessen, A; Tufte, P A, s.35.

¹⁸ Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund, Studentlitteratur, 1997.

¹⁹ Kvale S., s.97.

²⁰ Kvale S., s. 42, 54f.

Grupp 1(G1) bestod av 11 personer ur WIT²¹ på Livgardet (LG). Gruppen var en blandning av officerare, underofficerare och soldater med en grundanställning från flera förband i FM. Många hade arbetat länge inom FM och kunde referera till den traditionella svenska militära kulturen.

Grupp 2(G2) bestod av 12 personer ur LBB²² på K3. Gruppen var en ung men homogen grupp vilken framförallt hade erfarenheter från stridsmoment i Afghanistan de senaste tre åren. Till skillnad från grupp 1, var det färre personer som kunde göra egna kulturella jämförelser. Gruppen bestod främst av soldater.

Grupp 3(G3) respektive grupp 4(G4) bestod av personal ur SOG²³. Personal vid SOG rekryteras från hela FM. Grupperna bestod båda av en blandning av officerare, underofficerare och soldater. I dessa två grupper har medelvärdet på missioner endast beräknats på missioner före anställning vid SOG samt missioner till stöd för FS i Afghanistan.

Tabell 1.1 Sammanställning över fokusgrupperna

GRUPP	Antal personer	Tjänstear medelvärde (år)	Missioner medelvärde (antal)	Tjänstetid internationellt i (%) ²⁴
G1	11	8,9	3,5	18
G2	12	5,4	3,4	30
G3	6	6,1	3,0	22
G4	5	7,0	4,0	26

1.4.3 Genomförande

Intervjuerna var cirka 100-150min vardera, och inleddes med en kortare beskrivning av forskningssyftet och studiens sammanhang. Muntligt och skriftligt samtycke erhöles i samtliga fall. Anonymitet vid presentationen av resultaten, säkerställde dels vetenskapliga rådets krav, men även den egna studiens strävan av konfidentialitet, vilket samtliga intervjuade informerades om.

Den halvstrukturerade intervjun, tillsammans med vetskapen om anonymitet hos respondenterna, borgade för en öppen dialog. Många av frågorna var öppna frågor, i syfte att inte leda respondenten mot ett önskat svar, vilket bidrog till reliabilitet i svaren.

²¹ Weapons Intelligence Team.

²² Luftburen bataljon.

²³ Särskilda Operationsgruppen.

²⁴ Ett genomsnitt 4,5 månader/ missionstid har använts vid beräkningarna. Procentsatsen ska utläsas som att i t ex G1, har respektive individ i genomsnitt spenderat 18% av sin tjänstgöringstid i insatser.

Under intervjuerna togs ämnesrelaterade frågor upp, vilka varvades med utvecklande resonemang som grupperna inbördes förde upp till diskussion. Endast, för forskningsstudien, relevanta diskussioner tilläts fortgå för att behålla fokus till svar på forskningsfrågorna.

1.4.4 Analys

Analysen genomfördes genom meningskoncentrering av ljudmaterialet och variationer mellan fokusgrupperna.²⁵ Kategorisering av meningskoncentratet jämfördes med de deriverade värden som teorin gav. Bearbetning av det inspelade materialet och analyser genomfördes växelvis, för att omvärdera och säkerställa god reliabilitet i resultatet. Ljudinspelningarna säkerställde i sig reliabiliteten, då intervjusvaren kunde upprepas, och felskrivningar undvikas. Dessutom underlättades recitationer, vilka utgjorde en viktig del i presentationen av det empiriska resultatet.

Det faktum att svaren var överraskande samstämmiga mellan de fyra fokusgrupperna tolkas även som en hög reliabilitet i studien. Analysen gav även uppslag till flera intersubjektiva relationer i uppfattningar om subkulturens påverkan på FM.

Validiteten avser i denna studie s.k. begreppsvaliditet, relationen mellan det generella fenomenet som ska undersökas (teoretiska referensramen) och konkreta data (empirin).²⁶ Generaliserbarheten utgörs av en subjektiv bedömning, för i vilken utsträckning resultaten är representativa eller inte. Genom en fenomenologisk reduktion²⁷ under intervjudelen, kunde diskussionen variera fritt och de konstanter som senare analyserades fram, erhöll en högre trovärdighet.

1.4.5 Metoddiskussion

Den empiriska kunskapen hade kunnat ha inhämtats genom en enkätundersökning. Den hade varit mer mätbar i resultatdelen, med större möjligheter till jämförelser mellan de olika undersökningsgrupperna. Nackdelen ligger i att formulera frågorna i en enkätundersökning, så att dessa möter tillräcklig förståelse från de intervjuade. Dessutom måste enkätfrågorna i sig möta kraven på reliabilitet och validitet, till skillnad från en forskningsintervju, där forskaren kan förklara, utveckla och interagera för att skapa större förståelse för sammanhanget. En annan fördel med forskningsintervjuer jämfört med enkätundersökningar är det ökade mervärde som interaktionen mellan forskaren och intervjugruppen ger.

I denna studie har diskussionen kring en ny subkulturs innehåll varit central. Meningskoncentratet ur intervjuerna lyfter fram det innehåll i svaren som argumenterar för en sådan kulturell förändring. Inkännandet innebär en tolkning, vilken påverkas av forskarens värderingar, förförstå-

²⁵ Kvale, S., s.175ff.

²⁶ Johannessen, A; Tufte, P A, s.47.

²⁷ Enligt Kvale innebär fenomenologisk reduktion inte en absolut frånvaro av förutfattade meningar, utan en kritisk analys av de förutfattade meningar man har.

else och själva kontexten. Dessa faktorer har en betydlig roll vid hermeneutiska tolkningar och begränsar den intersubjektiva testbarheten i studien.²⁸

Dessutom har den begränsade tiden för forskningen haft inverkan på val av metod. Att kombinera de två metoderna, skulle sannolikt ha ökat intersubjektiviteten genom jämförelser mellan de båda empiriska resultaten.

1.5 Avgränsningar

Studien är avsiktligt avgränsad till de svenska militära insatserna i Afghanistan med anledning av att det endast är från denna insats som FM har haft kontinuerliga stridserfarenheter under flera år. Dessutom har en tidsavgränsning valts, där enbart insatser från och med FS17 (2008) och fram till nuvarande insats inkluderats. Anledningen till denna tidsavgränsning är att läget i det svenska operationsområdet förändrades efter FS16, och kom att omfatta fler strider mellan svenska enheter och motståndsgupper, men också fler krigsliknande situationer i övrigt, med skadade och dödsfall vilket intensifierade situationen.

Intervjuundersökningen har också avgränsats i sitt urval till att inkludera förband/ enheter vilka har haft grupper om mer än tio soldater, vid flera tillfällen, efter 2008 i Afghanistan. Detta för att säkerställa urvalets relevans mot definierade problem och frågeställningar. Valet att genomföra fyra gruppintervjuer är relaterat till tilldelad tid för uppsatsskrivningen. Här har kvalitet i förberedelser, genomförande och analyser av undersökningsmaterialet stått före kvantitet i intervjugrupper. I valet av förband har även geografiska avstånd avgjort vilka förband som utgjort fokusgrupper.

Forsknings- och problemområdet är även avgränsat i vad avser den krigsvetenskapliga inriktningen. Avsiktligt har undersökningen en fenomenologisk och hermeneutisk vinkling, där det sociala fenomenet krigarkultur studeras utifrån teorier och intervjuer vilka utgår från mänskliga upplevelser om sin sociala verklighet i en krigsliknande miljö.

I jämförelser med traditionell svensk militär kultur begränsar studien sin beskrivning av den traditionella till förmån för mer omfattande beskrivningar kring den nya subkulturen.

Slutligen har litteraturvalen avgränsats till att främst beskriva den västerländska krigarkulturen, då denna kultur är den mest relevanta och rimliga till forskningsfrågorna.

²⁸ Thurén, T, s.103.

1.6 Tidigare forskning

Norsk forskning från 2010 kring förändrad militär kultur i Norge, påvisar tydligt att de norska styrkornas förändrade karaktär av insatser påverkat den militära kulturen.²⁹

I en italiensk undersökning från 2012 bekräftas motsvarande kulturella förändring. I denna studie görs en övergripande politiskt analys kring den italienska försvarsmaktens insatser från 1990-talet fram tills idag. Även i denna undersökning beskrivs, att insatsernas karaktär tillsammans med omorganiserade och omrustade förband med professionell prägel innebar en förändrad kultur.³⁰ Genom att använda de två oberoende forskningsresultaten kring internationella insatsers påverkan på respektive försvarsmakts kultur, har flera grundläggande likheter med FM befunnits giltiga. Den danska försvarsmakten har också en liknande kulturell förändring som påverkat den militära organisationen.³¹

Christopher Coker forskning kring krigarkultur är relevant och konstruktiv i sin beskrivning. Han tar avstamp i den grekiska historien och bygger sitt resonemang runt den västerländska krigarkulturens karaktär och dess moraliska grund. Forskningen beskriver tre utmaningar för den moderna krigaren i det västerländska samhälle, däribland samhällets postmoderna känslighet och skeptiska hållning, vilka försvårar krigarens strävan att uppnå ett erkännande och anseende. Coker poängterar i sin skildring hur viktig krigarens *code*³² fortsatt är av psykologiska, humanitära och politiska skäl i det moderna samhället. I sin forskning presenterar han krigarkulturens instrumentella respektive existentiella karaktärskonstanter.

I boken, *Krig och kultur*, undersöker Keegan kriget som kulturellt fenomen. Precis som Coker tar Keegan i sin undersökning utgångspunkt i historien, för att beskriva konstanterna hos såväl krigaren som krigarkulturer. Denna bok har använts för att bredda egen studie i en strävan att öka reliabiliteten såväl som validiteten i krigarkulturens konstanter.

Tidigare svensk forskning omfattar framförallt ledarskapsrelaterade studier och undersökningar genom enkäter kring moraliska och etiska värderingar vid insatser och krigsliknande situationer i bl.a. Afghanistan. Forskningen om moralisk stress är viktig, men får fel proportioner när den står ensam. Den svenska forskningen inbegriper inte det faktum att FM håller på att förändras i sin kulturella grund, vilket är av betydelse.

²⁹ Haaland, T.L. (2010).

³⁰ Ignazi, Piero et al. (2012).

³¹ Intervjuperson ur LG, som deltog på en dansk generals föreläsning vid Karlbergs Slott i år.

³² *Code of conduct* – En samling regler eller förhållningssätt, ofta underförstådda, kring krigföring.

1.7 Källor, källkritik och material

Då undersökningen utgår ifrån en studie av den upplevda sociala verkligheten i en strävan mot ökad insikt och förståelse kring en subkultur inom FM, har studien tagit sitt teoretiska stöd i flera steg och med olika syften.

Undersökningen har refererat och använt den vetenskapliga litteraturen till fyra områden;

(1) Post-moderna skildringar kring utveckling av försvarsmakter genom internationella insatser. Syftet har varit att granska om andra länders försvarsmakter utvecklats på liknande sätt som studien påstår att den svenska har. Här har Haaland's vetenskapliga artikel, publicerad 2010 av tidskriften INTERNATIONAL PEACEKEEPING använts. Dess styrka är dess kontext. Det inkännande som en svensk militär kan göra till artikelns innehåll skapar förtroende för att uppgifterna är rimliga. På liknande sätt har Ignazi's et al. forskning från 2012 använts. De har skildrat en motsvarande utveckling men ur ett politiskt perspektiv. Det som stärker bokens resonemang är att en italiensk överste med stor internationell insatserfarenhet sammanfattar utvecklingen i en epilög.

(2) Identifiering av konstanter inom den västerländska krigarkulturen;

Christopher Coker, *The Warrior Ethos: Military Culture and the War on Terror*. Boken är skriven främst ur ett filosofiskt perspektiv. Han uttrycker tydligt att han företrädesvis genom litteraturstudier kommit fram till sina resultat. Coker är professor i Internationella relationer vid London School of Economics. I sin bok strävar Coker mot att begripliggöra krigarens inre väsen genom sina egna, många gånger impressionistiska tolkningar av litteraturen. Rent innehållsligt ger boken tydliga konstanter kring krigarkulturen, vilket har haft betydelse i litteraturvalet. Som nämnts hämtar han mycket av sina argument från filosofisk litteratur vilket kan anses vara en nackdel. Genom att komplettera och referera till många källor vilka deltagit i krig, varav många högt dekorerade, förstärker Coker sina argument kring krigarkulturens konstanter.

Till stöd för vidimering av ovan nämnda konstanter har framförallt *Krig och kultur* av John Keegan använts. Keegan skiljer sig från Coker, genom att som militärhistoriker använda en mer antropologisk vinkling av kulturen.

(3) Analys och diskussionskapitlet varvar tidigare omnämnd litteratur med andra vetenskapliga artiklar och den svenska uppdragsforskning som professorer Gerry Larsson översände på min förfrågan. Syftet med denna litteratur var att belysa olika externa forskningsresultat med empirins resultat i studien, vad avser etiska/ moraliska perspektiv samt ledarskapsperspektiv.

Den svenska uppdragsforskningen är nyligen genomförd, och bygger på enkäter som skickats ut till personal vilka genomfört internationella insatser. Källorna bedöms trovärdiga. Forskningen var på uppdrag av FM, vilket skulle kunna ses som risk för tendens, vilket dock inte kan avgöras. Inslag av andra referenser, upptagna i källförteckningen, har även använts i detta teoriavsnitt.

(4) De kvalitativa forskningsintervjuerna har följt in intervjuguide som framtagits med stöd av Steinar Kvale's metod för fenomenologiska fokusgruppsintervjuer³³. Källorna har utvalts av enhetschefer vid respektive förband. Syftet med studien var under intervjuerna nedtonat i syfte att minska tendens. Då detta var gruppintervjuer bedöms beroende mellan respondenterna i varje grupp varit relativt stort, emedan kontexten, genom diskussionen gav en naturlig kompensation till beroendekriteriet.

Sammanfattningsvis har källorna i första hand utvalts för deras respektive forskningsområde. Den teoretiska referensramen består av välrenommerad litteratur skriven av författare vilka andra, främst vetenskapliga artiklar refererar till, vilket stärker trovärdigheten i forskningsresultaten.

1.8 Disposition

I kapitel ett diskuteras, utöver uppsatsens obligatoriska delar, även FM övergripande transformering där jämförelser med två andra europeiska länder med liknande utveckling genomförs.

Under kapitel två identifieras konstanter genom kvalitativ textanalys av forskning kring västerländsk krigarkultur. Resultatet operationaliseras i ett analysverktyg, vilket i kapitel fyra verifierar eller falsifierar uppsatsens hypotes.

I det tredje kapitlet presenteras empirisk kunskap från intervjuresultaten, vilka hanteras utifrån kategorier givna från teorikapitlet.

Kapitel fyra sammanfattas studien i en analys och diskussion. Argumenten bygger på uppsatsens hypotes och förhåller sig till empiriska resultat från intervjuerna och teorin samt från den litteratur och de vetenskapliga artiklar som använts i forskningen. Kapitlet avslutas med en vinkling mot fortsatt forskning.

1.9 Centrala begrepp med definitioner

Ethos – Livssyn, en komplex samling värderingar vilka omfattar moral, tillit och integritet.³⁴

Kultur - Gemensamma övertygelser, värderingar, myter, tabun, krav, sedvänjor, traditioner, uppträdande och tankesätt, språk samt konst.³⁵

³³ Kvale, S., s.84f.

³⁴ Coker, C., s.133

Kodex/ Code - Trohet, ed eller lydnad. En samling lagar, vilka kan vara oskrivna eller allmänna.
³⁶

Konstanter – Begreppet konstant definierar i denna studie variabler eller indikatorer av krigarkultur som genom främst västerländsk krigshistoria utgjort kulturella kännetecken.

Krigsliknande (situationer) – Begreppen definieras i denna studie som en miljö där regelrätta strider mellan FM insatspersonal och motståndare sker frekvent med egna skadefall från striderna eller de aktiva åtgärder motståndaren gör.

³⁵ Keegan, John, *Krig och kultur*, Stockholm, Natur och Kultur, 2003, s.68.

³⁶ *Ibid.*, s.324

2 Teoretisk referensram

Den teoretiska utgångspunkten i studien är krigskultur, där den västerländska krigskulturens är mest representativ att undersöka. Detta beror framförallt på att Sverige som land och dess population främst påverkats av den västerländska kulturen med anledning av sitt geografiska läge och därigenom sitt kulturella utbyte.

För att kunna undersöka det sociala fenomen som krigskulturen omfattar och representerar är det rimligt att söka svaren i antropologisk och militärhistorisk forskning men också genom att studera fenomenet ur ett filosofiskt perspektiv. Båda forskningsperspektiven strävar efter ökad insikt och förståelse, vilket står i direkt paritet till studiens syfte och problemformulering.

Teorikapitlet omfattar, mot bakgrund av ovanstående resonemang en granskning av två skilda verk, vilka båda diskuterar krig och kultur ur flera perspektiv. Detta möjliggör jämförelser mellan den antropologiska och militärhistoriska beskrivningen av krigarkulturen som fenomen, och den filosofiska och till del psykologiska förhållningen som redovisat.

Gemensamt för verken är deras utgångspunkt i historien, och deras sökande efter någon form av grundläggande konstanter i krigskulturen. Det är dessa konstanter som eftersöks, och som efter en viss kategorisering ska utgöra studiens analysverktyg i det empiriska kapitlet.

Vilka är huvuddragen och konstanterna i den västerländska krigarkulturen?

2.1 Krig och kultur – ett historiskt perspektiv

Militärhistorikern John Keegan beskriver kultur som är den väldiga mängd av gemensamma övertygelser, värderingar, myter, tabun, krav, sedvänjor, traditioner, uppträdande och tankesätt, språk och konst. Han menar att det är kulturen som är varje samhälles barlast och som ger det balans.³⁷

När Keegan undersöker krigarkulturen från ett historiskt perspektiv och söker svaren på varför människan krigar, finns en rad faktorer uppräknade i boken. Men en faktor anses vara fundamental - människans biologiskt betingade våldsbenägenhet, utan vilken det mesta i sammanhanget skulle omintetgöras.³⁸ Om krigarkultur, säger Keegan följande;

³⁷ Keegan, J., s.68.

³⁸ Ibid. s.33.

”Kriget är fullständigt olikt diplomati eller politik därför att det måste utkämpas av män vilkas värderingar inte är desamma som politikernas eller diplomaternas. Deras värderingar hör hemma i en annan och uråldrig värld, som existerar vid sidan av vardagsvärlden men inte är en del av den. Båda världarna förändras med tidens gång, och krigarvärlden anpassar sig i takt med den civila, men på avstånd. Det avståndet kan aldrig minskas, för krigarens kultur kan aldrig bli civilisationens kultur.”³⁹

Keegan beskriver en kultur som är anpassningsbar men väsensskild. Han konstaterar att krig är lika gammalt som historien och lika utbredd som mänskligheten –med inskränkningen att det är en uteslutande manlig verksamhet sett ur ett historiskt perspektiv.⁴⁰

Vad framträder då som konstanter i Keegans skildring av krigskultur?

Han beskriver *stamkänsla* som ett centralt begrepp – där stammens värderingsnormer inte omfattar varken pengar eller befordringar. I sina studier kring det brittiska systemet skildrar han att måttstocken man mätte varandra med berodde på något annat än gradbeteckningarna. Beundran byggde på vilket anseende bland andra män personen hade, vilket byggts upp genom åren inför ögonen på de andra inom enheten/ förbandet.

Stammen bestod inte bara av officerare utan också av underbefäl och meniga soldater. En officer kunde vara skarpsinnig, duglig och arbetssam men om hans soldatkamrater tvivlade på honom uppvägdes det inte av de egenskaperna. Han ansågs då inte som medlem av stammen.⁴¹

Och motsatsen till tvivel, kan liknas vid *tillit* och *förtroende*, vilket framgår när vi studerar Co-ckers forskning.

I krigarkulturen är bestraffningar mer diktatoriska och belöningarna mindre ekonomiska – ofta rent symboliska såsom medaljer eller känslomässiga som beundran från andra soldater. De flesta soldater blir tillfredsställda enbart av umgänget med gelikar, av den befrielse från inskränkt materialism som soldatlivet skänker.⁴² Krigarhjälten beundras för han löper verkliga risker – men en soldat löper alltid risken att inte bli beundrad av omvärlden.

Krigare har alltid varit i minoritet bland alla folk, och i människans natur finns en motviktstendens för att begränsa våldet.⁴³ Den motvikten utgörs bl.a. av det moraliskt tillåtna i krigföringen. Kampen (*striden*) är krigföringen kärna. Krigarens stridsmoral tycks skifta i sin barbariska skepnad beroende på hur kontrollerad (*disciplinerad*) en enhet är, och vilken inbördes *tillit* som samexisterar.

³⁹ Keegan, J. s.18.

⁴⁰ Ibid. s.96.

⁴¹ Ibid. s.17.

⁴² Ibid. s.248.

⁴³ Ibid. s.249.

I Djingis Khan fall, utgår stridsmoralen från en skoningslös hednisk inställning, obelastad av religionen men med ett fullkommande av personlig moral.⁴⁴ Han jämför här med islam som var en stridbar tro och är det än idag. Det var islam som inspirerade araberna till erövringar och gjorde dem till ett stridbart folk och dess grundare Muhammed hade varit krigare och predikade också krig.

Militär kodex, trohet, ed, lydnad började ta form på riddartiden runt 1000-talet. Att inte bara lyda utan hedersamt föra sitt leverne blev viktigt. Kyrkan strävade mot att tygla och styra den krigiska driften bland arméerna, inom en etisk ram i Europa under 1400talet.⁴⁵ Men det fanns de som liksom Machiavelli, var av den amoraliska åsikten, att suveräniteten gav en stat allt det rättfärdigande den behövde för sitt handlande.⁴⁶

Keegan konkulderar sin diskussion kring etik genom att hänvisa till kulturen. De civiliserade samhällen som vi helst lever i styrs av lagar, vilket betyder att de är kontrollerade och övervakade, och denna kontroll är ett slags tvång. Genom vårt accepterande av tvånget erkänner vi samtidigt människans mörkare sida.

Förmågan att begränsa och undanta vissa samhällsmedlemmar – kvinnor barn, sjuka gamla från striden och dess följder, grundar sig i primitiv krigföring och dess konventioner och ritualer och seder – dvs. kulturen. Åsidosättande innebär vanligen att våldsanvändningen stiger, konstaterar Keegan.⁴⁷

2.1.1 Sammanfattning

Med stöd av Keegan kan vi i ett historiskt perspektiv finna att *stamkänslan* är en konstant. För att stammen, (eller förbandsenheten) ska fungera krävs *disciplin* och ett inbördes förtroende – en *tillit* till varandra, vilken mäts utifrån ett *handlande*. Handlandet i *striden* är härvidlag det som räknas. Till stöd i striden finns moraliska och etiska regler, vilka grundar sig på den övergripande kulturen. Det moraliska förhållningssättet kan därför ses som det civila samhällets kulturella band till krigarkulturen. Av samma anledning anpassas därför moralen i krig efter samhällets normer.

Historiskt sett har vi nu från Keegan fyra konstanter; *stamkänsla*, *disciplin*, *tillit genom handlande* och *striden* som krigets kärna. *Stamkänslan* och *disciplinen* betecknas som en yttre konstanter, eller instrumentella motivatorer i en krigarkultur. De båda andra är existentiella motivatorer. Benämningarna instrumentella respektive existentiella utgår ifrån de begrepp som Coker använt för sin forskning kring västerländsk krigarkultur. Existentiella, eller de inre (inneboende) motivatorerna är de som civila tar med sig in i det militära livet. De är således genetiska eller

⁴⁴ Ibid. s.232

⁴⁵ Ibid. s.324

⁴⁶ Ibid. s.411

⁴⁷ Ibid. s.416

kulturellt konstruerade i uppväxten. De yttre, instrumentella, erhålls genom socialisering och träning från det militära.⁴⁸

Dessa kategorier utgör den fortsatta teoretiska ramen. Först ut är krigaren själv. Vad utmärker en krigare? Kapitel 2.2 är indelat efter krigarens egenskaper och existentiella motivatorer.

2.2 Krigarkultur – Krigarens egenskaper och existentiella motivatorer

2.2.1 Mentalitet

*"War is the realm of physical exertion and suffering. These will destroy us unless we can make ourselves indifferent to them... (and)... training must provide us with a certain strength of body and soul".*⁴⁹

Citatet är Clausewitz tolkning av krigaren. Clausewitz betonar vikten av att det krävs en såväl fysisk(body), som psykisk(soul). Den psykiska är den viktigaste.⁵⁰ Vem som helst kan genom fysisk träning bli vältränad, medan stamina, dvs psykisk kondition eller uthållighet, är svårare att träna sig till. Det är denna *'mental toughness'* som möjliggör för krigaren att fortsätta lite längre. En idrottsutövare på elitnivå skulle säkert känna igen sig i detta – dock skiljer denne sig från krigaren, vilken utövar sitt yrke med livet som insats och där förlusten kan innebära död. Döden är det yttersta priset att betala i alla sammanhang, men många andra saker som människor söker undvika i livet inkluderas i krigsliknande situationer också, däribland hunger, rädsla och utmattning, vilket Clausewitz benämner *'frightful apparitions'*.⁵¹ Coker använder sig av detta begrepp för att beskriva skillnaden mellan soldat och krigare. Soldater möter dessa *'hemska upplevelser'* i olika skepnader. Vissa överlever dem; andra kommer över dem; vissa överlever och blir traumatiserade, ibland för resten av livet. Krigare, å andra sidan, välkomnar dessa upplevelser.⁵² Coker exemplifierar detta i boken med att citera en US Navy SEAL : *"...The main fight in SEAL Team was to return to Vietnam..."*⁵³, och menar, att för en krigare är krig transformativt. Det skapar ett äkta liv, men kommer därför också för alltid att ha förändrat detsamma.

2.2.2 Uppoffrande/ offervilja

Krigsliknande situationer kan liksom andra händelser där livet och döden står nära varandra, ge upphov till närmast religiösa upplevelser, till vilket Coker gör en etymologisk jämförelse mellan orden *'sacred'* och *'sacrifice'*. *'Sacrifice'*, dvs. (upp-)offrandet är nyckeln till krigarens ethos. Genom detta, förenas krigaren med sitt samhälle, sin enhet och sitt land. Viljan till uppoffringen

⁴⁸ Coker, C., s.5.

⁴⁹ Coker, C., s.4.

⁵⁰ Ibid. s.4.

⁵¹ Ibid. Preface.

⁵² Ibid. s.4.

⁵³ Ibid. s.4.

är central och utgör en skillnad mellan soldaten och krigaren, menar Coker.⁵⁴ *Offervilja*, eller altruism är kulturellt förknippat med den militära professionen. Den *'inre röst'* som vi hör kalla, i självupppoffrande situationer, är *'kulturens röst'*. Ingen profession kan överleva utan altruism, men det är bara i det militära som det erhållit en plats i professionens kärna.⁵⁵

Rädsla finns alltid med som en naturlig ingrediens, men måste i militära sammanhang omsättas till rimlig respekt för faror och risker, och har i detta avseende en valbar affinitet (sambhörighet) med skälet.⁵⁶ Med andra ord så söker inte krigaren aktivt livshotande situationer, men är väl medveten om att själva livet är insatsen. Rädslan fungerar närmast som en påminnelse om livets egenvärde, vilket av soldaten ska tolkas som att han är mer värd levande än död efter striden. Att offra livet för andra i krigsliknande situationer måste ha betydelse för att kunna ges ett instrumentellt värde – och vara i enlighet med krigarens *ethos*.⁵⁷

2.2.3 *Självtilit, respekt och mod*

Självtilit är centralt för krigarens ethos. Att vara medveten om sin speciella tillhörighet är viktig för självkänslan och den egna inneboende tilliten. Samhällets förtroende för militären, ges dock inte till individen utan till gruppen. Krigaren är ett socialt djur som omsätter objektiva värderingar till sociala normer, och som ser sig själv som tillhörande en speciell grupp människor. Han upptäcker sig själv i sin kontakt med likasinnade. Att i detta sammanhang bli respekterad utgör ett existentiellt ideal hos krigaren. Genom att bli respekterad av andra för vad han gör, kan han respektera sig själv mycket mer. *Självrespekt* måste därför ofta förtjänas genom andra.⁵⁸

Oavsett vilka förhållanden en modig person möter, så kommer en modig person vara försiktig med vad som i dessa förhållanden utgör det modiga. Självförtroende är därför hjältemodets innersta väsen. Självförtroende är generöst och ödmjukt. *Hjältemod*, beskriver Coker, skäms nästan över sin egen kropp. Att visa mod eller styrka i motgångar görs för att du kräver det av dig själv, inte för att andra kräver det av dig. Men heroiska handlingar kan varken förutsägas eller krävas. De sker naturligt av vissa, som ger mer av sig själv än vad som begärs. Han påpekar samtidigt att nutidens samhälle, är alltför upptagna med att bevara livet och förlänga detsamma. Denna överväldigande oro för vår hälsa har lett till att vi tappat smaken för hjältemodet. Istället har vi objektiviserat osäkerheterna i livet och omsatt dem till risker utanför personlig kontroll. Förr ansågs risktagande illustrera hjältemod. Idag ses det snarare som ett bevis på ansvarslöshet, särskilt när det handlar om risker förknippade med krig.⁵⁹

⁵⁴ Ibid. s.5.

⁵⁵ Coker, C., s.93.

⁵⁶ Ibid. s.63.

⁵⁷ Ibid. s.63.

⁵⁸ Ibid. s.91.

⁵⁹ Ibid. s.93ff.

*“Our age seems determined to strip away the myths behind the warrior ethos, to expose its ‘hollow’ core...when we contemplate war we seem to be increasingly skeptical of the heroic temper, perhaps because we rarely see ourselves in a heroic light”.*⁶⁰

När vi uppskattas av andra, uppskattar vi oss själva, skriver Coker, och relaterar till en fusion av den inre (existentiella) världen och den yttre (instrumentella). Om samhället däremot inte bekräftar insatsen som soldaten genomför, korrelerar inte de två världarna och kan resultera i en osäker soldat.⁶¹ Coker tar även stöd av Freud’s iakttagelser om krigets natur, som anger att *repetition* är nyckeln till alla meningsfulla dygder, inkluderat modigt handlande. Det som skiljer krigaren från soldaten är inte att den ena är modigare än den andra, utan att *krigarens mod är vanebildande*.⁶²

2.2.4 Viljan att strida

Denna existentiella egenskap har beskrivits av Gwyn Dyer’s⁶³, enligt följande;

*“There is such a thing as a ‘natural soldier’, the kind who derives his greater satisfaction from male companionship, from excitement and from the conquering of physical obstacles. He doesn’t want to kill people as such, but he will have no objections if it occurs within a moral framework that gives him justification...Whether such men are born or made I do not know, but most of them end up in armies...”*⁶⁴

Men dessa män är få, och utgör endast en mindre del av en professionell arme. De flesta, dock inte alla, samlas i *‘special forces’*. För den riktiga krigaren har ett *kall*; han responderar till en inre röst, även om detta grundar sig på existentiella faktorer som t.ex. patriotism – och när han möter striden för första gången så finner han sig själv.

Coker låter ett svar från en US Marine Corps sergeant till en reporter inför Amerikas krig i Irak, exemplifiera detta;

*“I’m not so idealistic that I subscribe to good versus evil...Why are we here now? I guess it is to remove this guy from power. I’m not opposed to it, and I wasn’t going to miss it. We’re going into the great unknown. Scary, isn’t it? I can’t wait.”*⁶⁵

Att döda – är en central del i den militära professionen. I en juridisk mening skiljer sig att döda från att mörda genom att dödandet är statligt sanktionerat. En soldat, till skillnad från en mördare, låter sig inte hänges till någon biologiskt utlöst impuls. För att vara legitim måste dödandet vara

⁶⁰ Ibid. s.2f.

⁶¹ Coker, C., s.14.

⁶² Ibid. s.99.

⁶³ Coker citerar en annan författare och historiker i sin bok.

⁶⁴ Ibid. s.6.

⁶⁵ Ibid. s.6.

planlagt, *disciplinerat* och riktat, men framförallt anpassas till den sociala konstruktionen av en fiende.

Det är samhället som beslutar om när en soldat dödar, vem han dödar och hur han dödar – Detta perspektiv, menar Coker, är statens manifest för den yttersta kontrollen över individen.⁶⁶ I krig, eller till militära fredsinsatser skickas män och kvinnor vilka har tränats i att döda. Deras respektive instinkter är socialt kanaliserade. Samtidigt, har de, i sin militära enhet, ärvt en kod – ett *ethos*, vilken säger att det inte finns någon heder i att döda oskyldiga, obehövade eller ännu mindre barn. Dessa kan komma att dö i striden, till och med av en anledning, men är aldrig önskvärdt.⁶⁷

Att striden ofta upplevs berusande och med en efterföljande upprymdhet är svårt för den västerländska militärkulturen att assimilera. Detta har sin grund i att det skulle placera krigaren i ett moraliskt utanförskap i förhållande till allmänhetens syn på etiskt handlande.⁶⁸

*"Few of us, even in the military, dare confess to loving war, or to find it noble, let alone glorious. Yet there's no doubt that the warriors we still produce join the profession precisely because of the glory, and many of them engage in noble acts."*⁶⁹

I sin diskussion kring krigarens nutida existentiella utmaningar, anger Coker, att krigarens strävan mot ära och ryktbarhet tenderar att misstänkliggöras i samhällets ögon. Vi (samhället) är skeptiska till det som har med ära att göra, och speciellt till glädjen kring att strida, vilket står i kontrast till krigaren. 'Striden är den ultimata adrenalinkicken', citeras en marinkårssoldat, på väg till Bagdad, i detta sammanhang.⁷⁰

2.2.5 Sammanfattning

Det är de existentiella motivatorerna och egenskaperna som tillsammans med skapar krigarmentaliteten eller krigarsjäl. Grunddragen är *mental uthållighet*, *en vilja till uppoffringar för andra*, *mod* och *själv tillit*. Genom att respekten för andra kollegor går genom dennes egna uppoffringar och mod för övriga, skapas en sluten cirkel av ömsesidig tillit och respekt. Soldaten som *vill möta striden*, utgår framförallt från den egna existentiella motivatorn. Att döda, är inte symptomatiskt med att tycka om själva dödandet, utan närmast förödande för krigarens själ – dennes *mentala styrka*. Det statligt sanktionerade dödandet utgår från etiska förhållningsregler och utgör den moraliska ramen inom vilken krigaren utför sitt arbete. I krig måste därför krigaren hela tiden göra medvetna val i sitt handlande, vilka håller sig inom den moraliska ramen.

⁶⁶ Ibid. s.61.

⁶⁷ Coker, C., s.61.

⁶⁸ Ibid s.67.

⁶⁹ Ibid. Preface.

⁷⁰ Ibid. s.9.

Vi kan också konstatera att de båda existentiella motivatorer som Keegan angav även återfinns i Coker's beskrivningar. Undersökningen övergå nu till att studera de yttre egenskaperna och motivatorerna i krigarkulturen.

2.3 Krigarkultur – Stammens egenskaper och instrumentella motivatorer

2.3.1 Institutionell programmering

När personer tar värvning i den militära organisationen, möter de en ny miljö. Efterhand som de börjar respektera förbandet/ enhetens normer, kommer de att internalisera dessa normer och göra dem till en del av sin sociala verklighet. De assimilerar kulturen och blir en del av densamma och kan även komma att identifiera sig själva genom denna sociala konstruktion. Detta är i sak inte unikt för den militära världen, utan ett generellt fenomen för de flesta organisationer. Att vara en krigare är att förbinda sig till ett speciellt *ethos*. Alla *ethos* är sociala. Det avgörande steget sker när soldaten inser vad som krävs av honom av andra. Genom denna generella identifiering kan han bli bekräftad i sin egen evaluering av sig själv. Denna form av institutionell programmering skiljer sig mellan förband såväl som vapengrenar. Bland de likheter som finns mellan professionella förband, oavsett vapenslag, och som borgar för god institutionell programmering finns engagemang. Och engagemang vårdas och utvecklas bäst genom (sam)-träning – *hängivenhet* och *plikttrogenhet* till övning skapar en gemenskap och förbandsanda kring krav, vilka bäst erhålls genom egna stridserfarenheter och känslan av att vara duktiga i sin tjänst. Krigare återfinns vanligen i elitförband, men kan även återfinnas i andra delar av den militära professionen.⁷¹

2.3.2 Stammen – förpliktelser och kamratskap

Socialiseringen får efterhand och genom träning allt större betydelse. För krigaren är inte ensam, han tillhör något större. Men denna gemenskap kräver *lojalitet* och *disciplin* – en kodex. *Plikten* eller skyldigheten i den militära kontexten är ett centralt instrumentellt begrepp; att tjänstgöra i ett större sammanhang och i detta arbete utföra handlingar, vilka är en del i ett större syfte eller mening. Att göra det som krävs, är en förpliktelse som inte utgörs av ett kontrakt utan snarare av en öppen oskriven överenskommelse. Krigarens personliga avtal (förbindelse) med sin profession, omfattar en internaliserad identitet, vilken underhålls genom *lojalitet*. Det som gör förbindelsen verkligt rättmätig – en dygd – är att den är villkorslös.⁷²

De som i vissa situationer går ett steg längre, räknas som hjältar av de som de tjänstgör med (stammen). *Hjältemod* har såväl en instrumentell dimension (offra sig för sitt land) som en existentiell genom att offra sig för sin stridskamrat.⁷³ Här exemplifierar Coker detta *mind-set* genom

⁷¹ Coker, C., s.92.

⁷² Ibid. s.93.

⁷³ Ibid. s.7.

ett citat från en medlem ur Delta Force som beskriver en svår situation i Mogadishu 1993 hämtat från Mark Bowden's bok;

*"Howe was surprised to still be alive. The thought of heading straight back into the fight scared him, but the fear was nothing next to the loyalty he felt to the men stranded in the city. Some of their own were still out there – Gary Gordon, Randy Schugart, Michael Durant and the crew of the [doomed Black Hawk helicopter] Super 64."*⁷⁴

Citatet visar här att det i väldigt liten utstäckning handlar om chefen eller ledarskapet. Däremot är gemenskapen – *stammen* – och den kollektiva kraften, vilken växer sig starkare genom *samträning* och insatserfarenheter, av vital betydelse. Att riskera sitt liv, i strid, med och för andra är att visa tapperhet. I ett försök att förklara varför soldater många gånger strider så tappert, tar Coker stöd från bl.a. Tolstoy och S.L.A. Marshall;

*"...the only answer which comes to me as supportable in all that I have seen of men in the battlefield is that he is persuaded largely by the same things which induce him to face life bravely – friendship, loyalty to responsibility and knowledge that he is a repository of the faith and confidence of others."*⁷⁵

Stridsfältet framhäver vänskap, för den delas med kamraterna, menar Coker. Denna innerliga känsla – *kamratskapen* - som soldater som stridit ihop kan känna, är svår att återskapa på andra platser än stridsfältet. Det är också det som gör krig till en mänsklig (och human) händelse.⁷⁶

2.3.3 Sammanfattning

Stammen kräver som nämnts *lojalitet* – vilket är en förpliktigande egenskap mot stammen (enheten). Även *disciplin* ses som en instrumentell konstant - ett verktyg från staten eller organisationen för att underordna krigarens passion till skälet(anledningen). Det hjälper krigaren att bäst kanalisera de båda till effektivt handlande.⁷⁷

Det är även *disciplinen* som avkräver varje soldat att stå upp för sina kamrater. Att fly, gå bärsärk eller visa mod på endast dumdristigta grunder – är farligt för såväl individen som enheten, och utmärker en dålig soldat.⁷⁸

En slutledning som kan göras är att disciplinerade soldater är soldater i *mental balans*, vilket förenar en instrumentell motivator med en existentiell egenskap hos krigaren.

Den kollektiva kraften, vilken lever på *samträning* och insatser på stridsfältet, ger ett unikt kamratskap(*stamkänsla*). Denna vänskap bidrar i sin tur till *lojalitet*.

⁷⁴ Coker, C., s.7.

⁷⁵ Ibid. s.83.

⁷⁶ Ibid. s.83f.

⁷⁷ Ibid. s.63.

⁷⁸ Ibid s.85.

Vi kan även här konstatera att den historiska teoribildningens konstanter återfinns i denna teori. Samtliga Keegans instrumentella egenskaper och motivatorer bekräftas i Cokers beskrivningar. Konstanterna har från Coker även kompletterats med *lojalitet* och hängivenhet till *samträning*. De fyra yttre konstanterna skapar den femte konstanten, *förtroende för andras handlande*, vilket båda teorierna antyder, men som inte riktigt uttrycks med samma tydlighet.

2.4 Operationalisering av teorin

Ur den redovisade teoribildningen kring krigarkulturens konstanter har ett antal existentiella, respektive instrumentella, egenskaper och motivatorer identifierats enligt nedan;

Tabell 2.1 Analysverktyg med konstanter

Existentiella (Individuella)	Instrumentella (Grupp-Organisation)
MENTAL STYRKA OCH MOD	STAMKÄNSLA/TILLHÖRIGHET
UPPOFFRANDE VILJA	LOJALITET OCH PLIKTTROGENHET
SJÄLVTILLIT/ MENTAL BALANS	KRAV PÅ DISCIPLIN
VILJA TILL STRIDEN	HÄNGIVENHET TILL SAMTRÄNING
FÖRTJÄNAD SJÄLVRESPEKT	FÖRTROENDE FÖR ANDRAS HANDLANDE

Ovanstående analysverktyg ska användas i analys och slutdiskussionen under kapitel fyra, för att jämföra resultatet från empirin. Denna jämförelse ställs slutligen mot studiens hypotes.

2.4.1 Intervjuguide

Nedanstående intervjuguide användes för de halvstrukturerade gruppintervjuerna. Inga uppföljningsfrågor eller frågor som uppkom i diskussionerna redovisas här av utrymmesskäl.

Tabell 2.2 Intervjuguide

Område/ syfte	Omfattning	Undersökningsfrågor
Kulturell förändring <ul style="list-style-type: none"> • Uppkomst • Orsaker • Samband • Innehåll • Konstanter 	Kulturella uttryck för motivatorer och egenskaper som kan härledas från insatsmiljön? Hur påverkas individen/gruppen (stam)? Indikeras förändringar i kulturen? Kulturella krockar med	Varför är ni soldater? Varför har ni genomfört flera insatser i AFG? Vad har påverkat er mest kring insatserna? Varför? Vilka gemensamma värden har funnits inom FS-missionen? Vad har kännetecknat dessa? Beskriv er första strid? Vilka känslor infann sig före under och efter? Hur har stridsmomenten påverkat er som individer/grupp?

<p>Etik/ Moral –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konstanter • Förändringar • Påverkan <p>Ledarskap –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Förändringar • Centrala begrepp • Konstanter <p>Övrigt -</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompletterande <p>Avslutning -</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intervju-reflektioner 	<p>annan kultur?</p> <p>Hur ser grupperna på etiska och moraliska aspekter av strider/ krigsliknande situationer? Påverkas moralen? Problem med att rättfärdiga besluten senare (efter hemkomst)?</p> <p>Hur ser grupperna på ledarskap vid insatser m återkommande strider? Jämförs ledarskapsprinciper? Viktiga chefsegenskaper?</p> <p>Reflekterande del där vissa frågor kan återupptas.</p>	<p>Vad utmärker en riktig soldat/ krigare i skarp insats? Har det skett en kulturell förändring i insatserna i AFG? Vad tror ni är anledningar till förändringarna? Vad tror ni detta innebär för FM på sikt? Finns det kulturella konflikter? Beskriv vad som utgör ett moraliskt dilemma? Nämn ett stridsrelaterat moraliskt dilemma i AFG? Varför var det ett dilemma? Hur hanterades det av er/ chefer/ andra? Har ni uppfattat förändringar i er moraliska övertygelse? Vilka känslor har infunnit sig? Individ/grupp. Vilka etiska/ moraliska handlingsregler har påverkat? Vad innebär de för er som individ/ grupp? Beskriv känslorna efter en strid eller allvarlig händelse med skadeutfall?</p> <p>Har ni mått psykiskt dåligt efter insatser/strider? Varför? Hur har detta hanterats? Vad har betytt mest för er psykiska återhämtning? Vilka ledaregenskaper betyder mest i en mission med strider och krigsliknande situationer? Vad tror ni är orsakerna till psykiska skador till följd av insatser? Hur skulle ni göra för att påverka detta i en positiv riktning? Hur fungerar erfarenhetsåterföring från insatser till ordinarie arbetsplats?</p> <p>Beskriv den kultur som utvecklats under era missioner? Känner ni ett stöd från FM/ samhället för det ni gör?</p> <p>Har ni några frågor på det vi diskuterat? Är det något som ni skulle vilja återgå till/ komplettera? Spontana reflektioner kring intervjun?</p>
--	--	---

3 Empiri/Resultat

3.1 Övergripande

Kapitlet förhåller sig till teorikapitlets indelning genom att redovisa resultat vilka kan hänföras till individuella, existentiella egenskaper eller motivatorer i underkapitel 3.2. I underkapitel 3.3 följer resultat vilka kategoriserats som stamrelaterade, instrumentella egenskaper eller motivatorer.

De fyra fokusgrupperna som intervjuades, redovisas varvat i detta kapitel för att åskådliggöra inbördes variationer i flytande text.

3.2 Existentiella egenskaper och motivatorer

Intervjuernas första del omfattade framförallt frågor kring gemensamma upplevelser om den sociala verkligheten i insatsmiljön. I detta sammanhang var en återkommande reflekterande fråga som diskuterades vid slutet av varje intervju, varför respondenterna hade valt att bli officerare eller soldater och varför de valt genomföra insatser med relativt stor risk att skadas eller dö. Det rörde stor samstämmighet mellan grupperna när det kom till att beskriva sina personliga anledningar till yrkesvalet och till insatser som inkluderade stridsmoment eller krigsliknande situationer. Många uttryckte i sina svar att *'man vill ju spela matchen'* eller *'man vill ju göra det på riktigt'*, och refererade främst till striden, där vissa internationella insatser medgav detta. Liknelserna som gavs var målande och antogs bero på det svåra i att med annat än civila yrkesjämförelser likställa sin vilja till att utföra den huvudsakliga uppgiften – att kunna bevisa för sig själv och för sina kamrater att man duger som soldat. Striden ansågs ha en självutmärkande funktion till yrkesrollens centrala tjänsteutövning – *väpnad strid*.

*"...då räcker inte en övningsterräng med fingerad motståndare och lösplugg till...träna men aldrig tävla..."*⁷⁹

Citatet beskriver respondenternas mentala inställning till insatser i allmänhet. Det uttrycktes i både G1 och G2 att insatserna är *'huvudsak – allt det andra är bisaker'*. Här var båda dessa grupper överrens om att rätt fokus var oerhört viktigt i insatsmiljön, men att det fanns många exempel på att officerare över majors grad inte hade detta. Här nämndes ordet *mind-set* - att ha

⁷⁹ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

rätt inställning – ordet återkom frekvent i intervjuerna med G1/2, som någon form av samlingsnamn för hur en krigare ska tänka och agera. Att fokusera på sin del av helheten, och genomföra den. *Mind-set* användes även i G3/4 i samma syfte, vilket i studiens analys kategoriserades som ett centralt begrepp.

När respondenterna ombads exemplifiera och utveckla *mind-set* som begrepp refererades till en skillnad i kultur.

”...så när man har varit ute i ... och blivit sprängd i luften, och kommer tillbaka och ska ha en debriefing. så får man riva undan drivor med vinglas och sånt, ...uppenbarligen börjar det redan här hemma, man åker inte ner med ett *mind-set* som en krigare, att det faktiskt händer saker i Afghanistan utan det är ett pinnhål i karriären. Vissa vaknar ju till när folk dör eller blir skadade, men alla gör inte det. De fattar knappt att de är på plats... Antingen har man det eller har man det inte, när man åker ner. För vissa är det bara att åka ner för att dricka rödvin, karriären, eller en kul grej som vissa har sagt...man kanske ska lägga in lite mer i det, det är väl skillnad i kultur.”⁸⁰

Citatet illustrerar den erfarenhet som huvuddelen av respondenterna gav uttryck för. Det ansågs i G1/2 som att det oftast krävdes att blod spilldes – en aha-upplevelse, för att få främst staben att komma igång och förstå att de militära grunderna behövdes. Att ha beslutsstöd, jobba som en stab, och spela på stridsplanen innan order ges.

Många var av åsikten att äldre officerare känner sig tvingade i och med att hela förbandsenheter skickas. Att dessa åker iväg för att ha gjort sin påtvingade del i insatsavtalet, och därför ser insatsen som en isolerad händelse, utan direkt samband till deras karriärval.

Det fanns mycket frustration i grupperna kring inneboende oprofessionalism till den militära huvudtjänsten väpnad strid bland officerare i allmänhet.

”...det vi är bra på här hemma det gör vi ju inte där nere, utan *mind-setet* är att vi ska åka ner och alla ska komma hem igen”.⁸¹

Citatet vittnar om en medvetenhet om färdigheter som de flesta individer och förbandsenheter ändå ansågs ha, men som inte omsattes i praktiskt handlande.

Uttrycket '*alla ska komma hem*' sågs närmast med ett förakt i den grupp som tog upp det, utifrån deras vetskap om att ingen kan garantera något sådant och att soldater dör eller lemlästas i Afghanistan varje dag. Det ansågs fel att utfästa den typen av orealistiska mål.

I G3 och G4 återfanns inte denna diskussion.

⁸⁰ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

⁸¹ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

Mycket av intervjutiden låg naturligt kring strider, vilka följdes upp med frågor kring existentiella egenskaper och motivatorer som vad utmärker en bra krigare i skarp insats och i strid, och vilka egenskaper som en bra soldat bör ha för att fungera i denna miljö?

I G1 ansågs man, *'att tänka lika, arbetsdisciplin och rätt mind-set'* men även *'gemensamma förväntningar'*, var viktiga egenskaper respektive motivatorer hos en soldat. För en skyttesoldat har alltid *aggressivitet* varit något positivt som man ska lära sig att *kontrollera*, beskrev G1. Soldater ska *vilja ha fighten*, sas det, men att detta hade blivit något fult att säga på senare år. En respondent gjorde en jämförelse i sammanhanget;

*"En soldat vill ha strid, likt en brandman vill att det ska brinna, men inte att folk ska brinna inne (dö) men det gör de ibland."*⁸²

Viljan till att lösa sina uppgifter trots riskerna uppfattades som gemensamma och genuina i samtliga grupper. Erfarenheter från denna typ av insatsmiljö ansågs i G1/2 som låg bland officerare (OF3 och högre). Det ansågs viktigt att händelseutveckling måste få styra handlandet. Personal som dagligen verkade utanför campen (Northern Lights) ansågs vara mer adaptiva, vilket också ställde krav på chefernas beslutsfattande och operationstempo. Beslutsobenägenhet och sänkt tempo bidrog till frustration i verkansdelarna. Detta trodde man berodde på att chefer satt sig i en roll som de själva inte var bekväma med. Få chefer, ansågs veta vad som skulle göras *'när det blir lite hårigare strider'*. Gamla referenser utgjorde inga garantier, ansågs det i samtliga fyra grupper. Ledning i konflikter med frekventa strider var således ett hantverk som måste underhållas.

*"Soldaterna kanske är inne på sin 3:e mission, fastän plutonchefen aldrig varit där. Dom utsätts för ett djävla tryck (chefer), nu när dom börjar få erfaret folk, och det är nånting vi har valt nu med anställda soldater, vissa (förband) har haft det lite längre, men man får fan borsta bakom rumpan, för att gubbarna är duktiga nu."*⁸³

Citatet illustrerar hur alla grupperna såg på de ökade kraven på cheferna. Tydliga exempel målades upp för hur bisaker lätt blev huvudsaker, som för att undvika det som borde vara både oundvikligt, men också ett medvetet och planerat engagemang i den militära huvuduppgiften. Varje mission sågs starta med ett fokus på intern policy, och sluta med ökat insatsfokus. Förändringen i fokus var ofta *'första IED:n'*.

⁸² Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

⁸³ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

”Så fort det har smällt då bryr sig inte längre någon om vilka skor man får ha inne på campen, då skiter alla i småsakerna, för då är det andra saker som är viktiga. Ordrar, understöd och beslutsstöd. Kaserngårdsmentaliteten försvinner ut genom fönstret...ska det behövas att någon blir av med ett ben eller ett öga för att dom ska vakna varje mission.”⁸⁴

Citatet visar på en frustration över att ledarskapet inte gick in med rätt mentala inställning.

En respondent som nyligen avslutat sin sjätte mission tyckte att han efter sina stridserfarenheter blivit av med sitt fredsbeteende, blivit mindre förlåtande i utbildning och övning samt mer noggrann för vad som är viktigt. Han ställde större krav på sig själv och sina kamrater. Särskilt på nya som kom in i gruppen.

3.2.1 Sammanfattning

Från analysverktygets konstanter fanns den mentala inställningen representerad i samtliga grupper. Förklaringarna kring mentalitet var ofta synonyma med rätt *mentala inställning* och *balans*. Att vara lugn men aggressiv var inget motsatsförhållande utan ett tydligt bevis för att aggressiviteten måste vara en kontrollerad funktion av *mental styrka* i situationer som kräver resolut handlande för egen och kamraters överlevnad.

Viljan till striden, modet och den *förtjänade självrespekten* beskrevs också av alla grupperna som viktiga egenskaper och motivatorer. Viljan till striden eller de stridslänkande situationerna gav en kick, och skapade en realitet, en verklighet till det som militären *de facto* tränar inför och ska vara bra på – den väpnade striden. Utan striden får inte soldaten möjlighet att provas i sin centrala yrkesutövning, vilket samtliga grupper såg som en helt nödvändig del. Striden och de krigslänkande situationerna var utbildande, och hade en transformerande effekt på individen men även på enheten.

Svårigheterna med att, utanför gruppen/ enheten, öppet kunna diskutera t.ex. känslor som segerrus efter att ha nedkämpat en motståndare i strid, eller viljan att ge igen efter egna förluster, ansågs hämma den psykiska återhämtningen. Här fanns samtidigt en skillnad mellan grupperna. G3/4 uppfattade inte detta problem internt, men bekräftade en yttre (samhällets) oförståelse. Många tyckte att samhället var överraskande naivt i sitt förhållande till svenska militära insatser, och ansåg det vara FM eget fel. Framförallt genom att inte återge en rättvisande bild.

3.3 Instrumentella egenskaper och motivatorer

De instrumentella egenskaperna och motivatorerna diskuterades under intervjuerna genom frågor som; är det värt att förlora en, två eller tre liv. Är det moraliskt försvarbart att släppa ett område,

⁸⁴ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

om en enhet har fått ett antal döda och skadade då de löste en så viktig uppgift att den var planerad och ordersatt? Ska inte de skyldiga - de som begått dessa brott jagas?

Avsikten med dessa frågor var att diskutera moraliska aspekter kring handlande i stridssituationer. Dessutom, om möjligt undersöka om det i svaren från respondenterna fanns hänvisningar till de instrumentella konstanterna *stamkänsla* respektive *lojalitet*.

Många ansåg att denna typ av frågeställningar inte ställdes öppet, som om det var lite förbjudet område – tabubelagt. Kanske på grund av dess nära samband till vad som skulle kunna tolkas som hämnd och hämndaktioner. *'Vi glömmer inte de som dött...men var är vår skyldighet till dessa?'*, frågade de sig, när de besvarade frågorna.

De moraliska aspekterna i insatsmiljön tycktes relativt enkla, på samma gång som det fanns stor frustration kring hur cheferna hanterade förluster och skador, vilket återkopplar till de inledande frågorna till detta underkapitel. De främsta moraliska dilemman som framställdes rörde alltså inte att valet av att skjuta eller inte. Sådana situationer gav sig själva, trots att intervjuaren försökte komplicera scenariot. Respondenterna la snarare skuldbördan på motståndaren som valde striden, ibland i eller kring byggnader där familjer (oskyldiga) levde. Detta tolkades som att de stått med situationerna tidigare och därför redan hade konfronterats med liknande problem och bearbetat de moraliska aspekterna.

Däremot uttrycktes mycket stor besvikelse och irritation över att inte få ge sig ut och *'göra upp'*, eller *'slutföra uppgiften'* och nå målet.

Att inte ha varit med när kamraten skadats eller stupat, var psykiskt värre än att själv deltagit. Detta förklarades med att alla ville vara på platsen där striden var och kämpa för gruppens överlevnad i situationen. En del respondenter hade personliga referenser till stupade kollegor, bl.a. berättades om den strid där Kenneth Wallin förolyckades. Enheten behöll fokus på striden och återvände tillbaka i ett segerrus efter att ha skjutit bort motståndare. Respondenterna uttryckte under intervjun att kunna fortsätta striden i detta typfall, tyder på en professionell enhet.⁸⁵

*"Om vi får stryk någonstans, så måste vi stå upp. De får inte komma undan. Man ska inte hämnas...men det är bullshit, för om vi lämnar det där, då har de våra blivit skadade eller dödade för ingenting. Då var det inte viktigt. Då tassar man på omoralens kant."*⁸⁶

Citatet illustrerar de moraliska obligationer som många respondenter upplevde frustrerande, och som var hämmande för den psykiska hälsan. Citatet påvisar även den offervilja som var generellt representerad i grupperna. *Offerviljan* är en existentiell egenskap, men framträdde i samband med diskussionerna kring moraliska skyldigheter gentemot en instrumentell motivator, *stammen*.

⁸⁵ Liknande situationer exemplifieras som professionellt uppträdande av Ignazi et al. *Italian military operations abroad : just don't call it war*, New York, Palgrave Macmillan, 2012.

⁸⁶ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

Ofta lämnade stridsområdena vid upptäckten av en IED, eller efter omhändertagande av enskilda skadeutfall, istället för att förstärkas och fortsätta anfallet eller uppgiften.

Grupperna tyckte att cheferna behövde tränas i att ge den typen av ordrar. Det var också chefernas ansvar att inte starta en mängd med överdrivna 'apelsinrullningar' och 'minnesstunder'. Respondenterna var helt på det klara med att 'längs ut på linan' glömde man inte.

*"Det var över sju sorgestunder på FS18. Kan vi inte bara få göra vårt jobb istället. Det var det soldaterna bad om...Släpp det här... vi pallar inte... vi har diskuterat det här redan och vi vill ut och jobba."*⁸⁷

Citatet visar att man ville göra det på sitt sätt, genom att lösa sitt jobb, och minnas kamraterna i den miljö de verkade i. Respondenterna uttryckte även att i sammanhanget 'låsa in sig' var både felaktigt och fegt.

*"...under FS18 när två officerare blev skjutna...soldaterna ur skyttekompaniet var frustrerade av att bli "inlåsta" på campen. När till och med soldaterna som hade stått bredvid de skjutna officerarna sa att - Nu måste vi få åka ut igen, det här går inte..."*⁸⁸

Återigen visas prov på uppoffrandet för stammen genom citatet. I G3/4 nämndes också att stående förband med personal som tjänstgör länge tillsammans förstärker sorgen efter förluster, vilket de trodde skulle giltigt för andra förband som blir stående insatsförband.

Fördelen med att vara stående förband ansåg G3/4, var att det alltid fanns tid, även efter hemkomst att diskutera såväl förluster och problem, vilket stärkte moralen och gruppkänslan. Dessutom fanns ett gediget stöd från förbandet och en professionell stödorganisation över tiden.

I gruppernas svar på frågorna kring de instrumentella motivatorerna, återfanns mycket som var vinklat till kamraternas egenskaper som krigare, dvs. att de uppskattade kamraternas lugn, att de inte stressade iväg utan kändes *trygga* att ha med i striden. Det var också helt avgörande att de kunde *lita på* den som de åkte med. När andra som de inte stridit ihop med åkte med krävdes helt enkelt mer av gruppen eftersom de helt enkelt inte kände ett förtroende. I G3/4 var *tilliten* till stridsparskamrat och gruppkamrater helt avgörande, och byggde enligt dem uteslutande på samövning/ *samträning* i så realistiska förhållanden som säkerheten kunde tillåta.

Grupp 1/2 reflekterade också över och jämförde med hur FM gjorde förr i tiden. På den tiden det övades för krig och då alla skyttegrupper kunde göra eldöverfall på flera sätt och plutoner var väl-drillade i anfalls- och försvarstrid. De tyckte att FM återigen måste börja träna på rätt sätt.

⁸⁷ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

⁸⁸ Citat ur intervju med G2, på K3, 2012-05-04.

Samträningen måste drillas in. Utan mängd i repetitioner fungerar inte det inte när handlingen ska ske i verkligheten.

Förståelsen för rätt typ av repetitiva samträningar ansågs vara låg hos chefer i allmänhet. Till exempel nämnde G1 att de uppfattade det som att varje chef PRT med stab, behövde skriva om kontingentsorder väl nere i missionsområdet. Detta ansåg G1 vara HKV uppgift. C PRT skulle vara utbildad på denna och anpassa sig.

*”Hela utbildningen här på LG(Livgardet), sitter ju staben och fastställer vilken policy man ska ha på allt från skosnören till mössor. Det läggs fel tid på fel saker...viktiga saker här hemma är sådant som vi inte behöver öva på för att överleva i insatsområdet.”*⁸⁹

Citatet illustrerar hur oförståelsen hemma påverkade de flesta respondenter. Generellt var uppfattningen att den nationella förankringen saknades. Respondenterna upplevde att *'Support your troops-mentalitet'* från svenskar i allmänhet inte fanns. Istället tyckte de flesta, att såväl bekanta som allmänheten såg dem som offer – att de måste ha tagit skada. Merparten undvika ofta att diskutera. Att förklara striden som ett otyglat äventyr eller att en kula som svischar förbi eller slår i plåten gjorde ryckte till i kroppen, var helt enkelt inte accepterat, berättade G2.

G1 var tydligt besvikna på sitt hemförbands stöd, trots att detta förband utgjorde central utbildningsplats för internationella insatser

G2 tyckte att eget förbandsstöd var bra, men var kritiska mot FM (HKV). De ansåg att de internationella insatserna – verkligheten, där det flyger kulor hamnar i skymundan till förmån för t.ex. att det nationella försvaret ska byggas upp igen. Att FM huvuduppgift var väpnad strid var det få från HKV som talade om. Det fanns i G1/2 en besvikelse att insatsverksamheten inte prioriterades på områden som representerade överlevnad i stridssituationer framförallt personlig utrustning. En respondent ur G2 uttryckte sig som att;

*”T ex så får vi inte kamouflera oss i Afghanistan, men det ska göras hemma på övning med lösplugg, när ingenting kan hända. Det står ju klart och tydligt i SoldF hur man ska agera...X hade pratat med C PROD som svarat soldaten att kamouflera sig gör man bara för att vara cool – att se cool ut...”*⁹⁰

Citatet ger uttryck för att det fanns liten acceptans kring den bristande förståelsen från hemförband och HKV i denna grupp. Varför inte, frågade de sig?

På en direkt motfråga, svarade G2 att FM låter samhället att bestämma hur saker och ting ska gå till – men att samhället kanske inte alltid visste hur militär insatsverksamhet bedrevs.

⁸⁹ Citat ur intervju med G1, på LG, 2012-05-03.

⁹⁰ Citat ur intervju med G2, på K3, 2012-05-04. Samtalet som avsågs var med C PROD under hösten 2011.

Respondenterna i G2 tyckte att FM borde tala om som det var och inte förvränga sanningar. Politikerna skulle försvara varför FM var i Afghanistan, då det var ett politiskt beslut att använda militären.

”Dom (FM) gick ut med en officiell siffra om att det varit 20 strider under 2010. Många av oss var ju där då, och det var ju upp till 150 strider som var officiellt där nere men inte officiellt hemmavid...det är ju helt sjukt.”⁹¹

Respondenterna uttryckte sig inom samma tema som att:

*”Det går kanske inte att tala om att Sverige är i krig, men för soldaten på marken som befinner sig mitt i en strid, spelar det mindre roll vilket etikett miljön eller situationen har. En strid är en strid. Man gör vad som krävs för att överleva.
När företaget Bikupan tar fram en värdegrundsplan för 100miljoner samtidigt som vi fortfarande har gröna skyddsvästar i Afghanistan.”⁹²*

Båda citaten ovan illustrerar respondenternas upplevelse av diskrepans mellan FM i Sverige och den verklighet som möter soldater och officerare ute i de internationella missionerna.

3.3.1 Sammanfattning

Resultaten från diskussionerna kring de instrumentella konstanterna påvisar att *stamkänslan*, och *lojaliteten* var representerad i samtliga grupper. Av grupperna gav G3/4 mest uttryck för vikten av *samträning* och *förtroende för andras handlande*. Detta kan vara en indikation på att dessa instrumentella konstanter växer fram efter en längre tid.

Stamkänslan var även mer utbredd i G3/4 vad avser förbandsdimensionen dvs. i ett större sammanhang.

Till skillnad från de existentiellt riktade frågorna, besvarades de instrumentella frekvent med jämförelser till *'hemförbanden'*, *'förvaltningsförsvaret'*, dvs den traditionella militära kulturen. Det fanns en uppdämd frustraton i detta möte – en kulturfriktion. Men det varierade i representation som beskrivits. Det var tydligt att det fanns en kulturell friktion inte enbart mellan traditionell militär kultur och subkulturen, utan även mellan ledningsskiktet och de stridande enheterna i insatserna. Skillnader mellan G1/2 och G3/4 var främst rörande kritiken mot insatsledningnivån och stödet kring insatserna.

⁹¹ Citat ur intervju med G2, på K3, 2012-05-04.

⁹² Citat ur intervju med G2, på K3, 2012-05-04.

Diskussionerna kring moraliska aspekter påvisade att de instrumentella konstanterna hade samband med existentiella konstanter. T ex. visar resultaten att *stamkänslan* och *lojaliteten* har samband med *vilja till uppoffring* och *viljan till striden*.

Då grupper kom in på samträning och vikten av repetitiva övningar var de också tydliga med vad som skulle övas, och hur övningarna skulle genomföras. Ett intressant samband som kunde utläsas efter att flera gånger lyssnat på inspelningarna var det mellan *samövning/repetition – disciplin, och enhetskänsla (stam-) – förtroende*.

Inte lika tydligt kunde konstanten *disciplin* återfinnas i svaren. Det var snarare att denna fick sökas ibland de övriga och mer indirekt. Om vi här väljer att tolka disciplin som; att det är kollektivets(stammens) bästa som alltid måste stå i första rum, återfinns flera exempel på sådana svar, framförallt då diskussioner fördes kring hur de ville att kamraterna uppträdde i striden. Flera grupper tolkade dock disciplin som militär ordning, där de såg på det ur ett negativt perspektiv och tidigt tog ställning genom t ex *'Putsade kängor skyddar inte mot kulor'*.

4 Analys/ slutdiskussion

Studiens övergripande syfte var att söka påvisa en begynnande krigarkultur inom FM.

I operationaliseringen av teorin kring västerländsk krigarkultur skapades ett analysverktyg med existentiella och instrumentella konstanter.

Empirin, vilken bestod av kvalitativa intervjuer av svensk militär personal från tre förband ur FM, vilka var representativa för studien, genom deras inbördes stora erfarenheter från stridsinsatser i främst Afghanistan. Resultaten analyserades, kategoriserades och presenterades under kapitel 3. Respektive underkapitel gavs en sammanfattande delanalys mot analysverktyget i syfte att förenkla presentationen i undersökningen.

Detta kapitel omfattar;

- slutsatser från empirin mot studiens syfte,
- analyser av slutsatserna med återkoppling till teorin och en diskussion i ett vidare perspektiv samt,
- avslutande reflektion.

Studien framlade i syftesdelen (1.3) att tidigare svensk forskning saknades kring krigarkultur.

Avsikten med studien, var att genom frågeställningarna klarlägga hur den svenska krigarkulturen ser ut idag, och hur FM påverkas av denna subkultur ur ett etisk/ moraliskt perspektiv respektive ledarskapsperspektiv.

Studien utgick från en hypotes om att upprepade insatser i krigsliknande miljö, dit FM skickar professionella förbandsenheter som frekvent hamnar i strider med motståndare utvecklar en krigarkultur.

4.1 Slutsatser

- 1) De empiriska resultaten påvisar att det existerar en krigarkultur vid samtliga tre förbanden som ingick i undersökningen.
- 2) Den svenska krigarkulturen som påvisas i empirin verifieras av de konstanter som den västerländska krigarkulturen beskrivs i teorin.
- 3) Resultaten indikerar även att det finns såväl etiska/ moraliska som ledarskapsmässiga utmaningar för FM. Dessa utmaningar har i resultaten framförallt grundat sig i en grundläggande skillnad i inställning (mind-set) till de internationella insatserna, både från hemförbanden och från FM i allmänhet som i operationsområdet.

4.2 Analys och diskussion

4.2.1 *Slutsats 1 – En existerande krigarkultur*

Det kan konstateras att det existerar en krigarkultur i FM jämte den traditionella militära kulturen. Krigarkulturens utbredning varierade däremot mellan förbanden, vilket framgick i resultaten.

G3/4 hade, inte helt överraskande den största utbredningen av militär krigarkultur, vilket berodde på flera faktorer. Där har man länge strävat mot yttersta förbandskvalitén genom samträning och förtroende för kamratens förmåga, vilket tar år att bygga upp.

Mest avgörande för utbredningen utgörs av tidsfaktorn, dvs. hur länge kulturen har existerat och utvecklats vid förbandet och genom insatser samt att kunna tjänstgöra tillsammans under många år i samma grupp/ enhet. En annan viktig faktor för utbredningen är att det tillsammans med insatsenheterna i det stående förbandet finns fungerande stödenheter vilket skapar en helhet.⁹³ Och att soldater och officerare behöver vara i en mental balans för insatser har såväl teorin som empirin fastslagit.

Däremot så var engagemanget i diskussionerna kring den kulturella förändringen störst hos G1/2. Detta bedöms bero på deras inbördes problem med att återfinna samma instrumentella förståelse som utvecklats vid förbandet som G3/4 representerade. G1/2 hade i detta avseende olika tillhörigheter vid varje insats.

4.2.2 *Slutsats 2 – Verifierade konstanter*

Analysverktygets konstanter var ett bra stöd för att identifiera och tolka de olika komponenterna av krigarkulturen. Svårigheterna i analysen av ljudinspelningarna var framförallt att respondenterna många gånger svarade på existentiella frågor genom instrumentella svar. Detta kan antas bero på s.k. adaption av en identitet som delas inom en grupp/ enhet(stam), dvs. den enskilde soldatens assimilation av de instrumentella motivatorerna, då de passar in på honom.⁹⁴

Empirikapitlets sammanfattningar av de respektive teoretiska konstanternas existens i resultaten av intervjuerna, ger tydliga argument för den vetenskapligt grundade slutsatsen att studien har påvisat konstanternas existens hos grupperna. Variationer i konstanternas representation i respektive grupp kan ha berott på den halvstrukturerade intervjun som metod och disponibel tid för intervjuerna.

De fyra grupperna hade störst likheter kring de existentiella konstanterna. Grupperingen av G1/2 respektive G3/4 var mest påtaglig i de instrumentella skillnaderna.

Ur teorin hämtades fem konstanter ur varje huvudgrupp, totalt tio konstanter som analysverktyg. Av dessa konstanter har samtliga identifierats ur empirin, vilket argumenterar för studiens hypotes och den första slutsatsen. Störst verifikation till teorin fanns till konstanterna *stamkänslan*, *mental inställning*, *mod*, *lojalitet*, *uppföring* och *viljan till striden*.

⁹³ 2008-06-27, 01 200: 65441, SF-utredningen. s.10ff.

⁹⁴ Se kapitel 2.

Många påstod att det ansågs fult att tycka om striden. Här gör studien paralleller till Coker's resonemang kring denna typ av tabun, där samma fenomen påtalas.

Det respondenterna i undersökningen påvisar, och som teorin även presenterar, är föreställningen om att det som betyder något här i livet, är inte att leva, utan hur man lever livet. Stridsmomenten, är krigets profession, och skapar möjlighet för individen att visa sitt åtagande mot sitt land och sin enhet genom sitt uppoffrande.⁹⁵ Samtidigt så har det post-moderna samhället stora svårigheter med att erkänna soldater som de verkliga hjältarna i krig. Soldaten ska förvisso kunna strida, men hans kall ska vara motverkandet av krig, inte att ta ära i sitt utövande. Försvarsmakten är i många stycken en spegelbild av samhället, vilket också innebär att FM, likt andra länders dito, anpassar sig till samhällets samtida och ambivalenta hållning till den militära huvuduppgiften – väpnad strid.

Om detta resonemang stämmer, medför det att krigarens existentiella motivatorer inte erkänns eller tillåts existera. Inte heller den egna enhetens instrumentella motivatorer får ges uttryck, utan krigaren och stammen tillåts bara presenteras genom statens (-ernas) instrumentella filter.

Empirin visar att detta tycks vara allra viktigast efter hemkomsten från en insats. Det är också då som krigarkulturen möter inte bara den traditionella militära kulturen utan även den civila, till vilken soldaten också hör. Att bli värdesatt för sin tjänsteutövning i de internationella insatserna, till stöd för en politisk vilja och militär ambition, var viktig.

Här kan en viss förändring skönjas. Veteranförbundet Fredsbaskrarna, skapades 2010, och har bl. a. som mål att verka för kamrathjälp och utgöra ett stöd för svenska insatssoldater.⁹⁶ Detta kan även ses i ljuset av ett samhälleligt uttryck för en ökad medvetenhet.

I samband med firandet av Veterandagen i år, tilldelades samtidigt 19 soldater ur FS17 och FS19 Försvarsmaktens förtjänstmedalj för förtjänstfulla insatser i strider, med motiveringar som;

*"... för att ha handlat med stort personligt mod och med fara för eget liv, mycket förtjänstfull ledning, föregångsmannaskap och förtjänstfulla insatser under svåra förhållanden i samband med strider i Afghanistan..."*⁹⁷

Detta citat påvisar att FM emellanåt uppmärksammar krigarkulturen och dess konstanter.

⁹⁵ Coker, C., s.9

⁹⁶ <http://www.fredsbaskrarna.se/>, 2012-06-02.

⁹⁷ <http://www.fhs.se/sv/nyheter/2012/student-er-tilldelades-forsvarsmaktens-fortjanstmedalj-i-silver-med-svard/>, 2012-06-02.

4.2.3 *Slutsats 3 – Etiska/ moraliska och ledarskapsmässiga utmaningar*

Resultaten redovisar flera utmaningar som kan härledas till studiens frågeställning om subkulturens påverkan på FM ur etiska/ moraliska och ledarskapsmässiga perspektiv. Studien väljer att lyfta fram två utmaningar, vilka båda innehåller de två perspektiven;

- 1) Mental inställning
- 2) Kulturell medvetenhet

Chefers ledarskap måste, enligt empirins resultat, bli spetsigare och de måste vilja göra det som krävs i insatsen. Grupperna var tydliga med att det är svårt för alla, inklusive chefer att leva på gamla meriter. Underställda har ofta mer erfarenheter än många chefer. På frågan hur bra ledarskap ska vara vid strid och insatser med krav på tempoväxling, svarade respondenterna generellt följande;

- Chefen måste våga fatta beslut, särskilt vid oönskad händelseutveckling,
- Inte ta onödiga risker, men vara offensiv och uppgiftsinriktad.
- Våga lämna ansvar ner i organisationen. Tillit till underställda.

Ovanstående svar visar att det som begärs, av cheferna och ledarskapet, kan hänvisas till krigarkulturens konstanter. Särskilt till det *mind-set* som alla grupper refererade till. Cheferna måste således också *vilja striden* och ha *viljan till uppoffring*. Och respekten erhålls genom att våga fatta beslut och kunna ta ett steg tillbaka, släppa detaljerna och lyssna samt ge förtroende.

Erfarenheten i strid gjorde att grupperna ställde höga krav på sig själva och varandra – men också att kraven på cheferna skärptes. Och de flesta dög helt enkelt inte, enligt respondenterna. Som resultaten också visade från G1/2, blev insatsförbandet ofta passivt, ibland lamslaget efter förluster. Chefernas agerande påverkade enligt dessa grupper, i hög grad den psykiska hälsan. Här fanns moraliskt dilemma, och en moralisk stress, att inte få lösa uppgiften – att inte kunna rättfärdiga, vilket sannolikt måste tas på största allvar. Att inte fortsätta, ansåg grupperna generellt vara omoraliskt och riskerade dessutom att få soldater och enheter att bli hämmande av rädsla, vilken annars ska vara en balanserande funktion till risktagning.

Mentala förberedelser ansågs stärka själen och minska risken för psykiska problem. Grupperna var också eniga om att den största risken till att må psykiskt dåligt var när de inte fick möjlighet att påverka situationer där andra svenska enheter fick förluster.

Att tvinga sig själv göra saker som man egentligen inte ville, t ex att åka på insatsen överhuvudtaget, trodde många var en grundorsak till psykisk ohälsa. Här ger resultatet uttryck för motsvarande uppfattningar som framgår av Förvarshögskolans (ILM) forskningsstudie från 2010.⁹⁸

⁹⁸ Nilsson, Sofia et al., ILM Serie I:62, 2010, s.49.

Kulturell medvetenhet (Cultural awareness) avser normalt att vi ska lära oss om den externa kultur vi kommer möta i insatsområdet. Studiens resultat ger argument för att FM måste vidga detta i att innefatta mötet med sitt och kollegornas andra jag – krigaren. Tillsammans bildar de krigarkulturen.

Detta är en i högsta grad relevant ledarskapsfråga – Vilket ledarskap ska chefer ha på dagens stridsfält? I en studie från 2011 kring ledarskap och socio-kulturella kompetenser förespråkas ett autentiskt ledarskap, vars innehåll i stor utsträckning inkorporerar delar av denna studies konstanter, däribland självinsikt, transparens, engagemang och tillit.⁹⁹

Utan att FM förstår denna kultur, kan heller inte handlandet under insatserna förstås av t ex HKV eller hemförbanden. Att värdera en insatschefs beslut, eller insatsförbandets handlande ur ett moraliskt eller ledarskapsmässigt perspektiv blir svårt, och feltolkas utan denna förkunskap och förförståelse.

Vikten av rätt förkunskap/ förförståelse blir störst när oönskade situationer i ett insatsområde uppstår. Att då döma efter en etisk/ moralisk måttstock i Sverige bakom skrivbord, utan kontext och kulturell medvetenhet, kommer sannolikt påverka utfallet negativt.

4.3 Reflektioner

FM är på god väg att omforma sin egen organisation, genom de insatser som den genomför internationellt. FM består idag av två kulturer. Krigarkulturen är en subkultur, men möjligen inte så mycket till den militära, som till den svenska civila kulturen.

Studiens hypotes har verifierats i undersökningen. Undersökningen har sökt visa hur krigarkulturen ser ut i FM idag genom ett representativt urval från förband med erfarenheter av insatser med strider i krigsliknande konfliktmiljö. Resultaten skildrar respondenternas retrospektiva redogörelser. Den subjektiva bild som de lämnat om sin upplevda sociala verklighet kan ha påverkats genom debriefingar och egna samtal med kollegor och anhöriga längs vägen.

Den nya subkulturen ser väpnad strid som kärnverksamheten, och använder nuvarande insatser internationellt till stöd för sina argument. Frågan är vilken attraktionskraft krigarkulturens konstanter har hos den militära ledningen. De nuvarande militära värderingarna tenderar att förankras i den civila kulturen, vilket i så fall innebär att FM, precis som den norska egentligen bara är ett *'försvar för hemlandet'*¹⁰⁰.

Ska FM fortsatt delta i internationella insatser som den i Afghanistan, så bör resultatet i denna studie läsas om av militära chefer- nu mer än någonsin behövs skickliga och disciplinerade kri-

⁹⁹ Laurence, Janice H., *Military Leadership and the Complexity of Combat and Culture*, MILITARY PSYCHOLOGY, 23:489-501, 2011, s.493.

¹⁰⁰ Haaland, T. L., s.550.

gare, vilka kan agera mot asymmetriska motståndare. Och dessa behöver ledas av chefer med rätt mental inställning. Chefer som ser dessa insatser som reella utmaningar med möjligheter till utveckling av förband, materiel och sig själva. Och en organisation som visar tillit och förtroende för insatspersonalen, tillvaratar erfarenheterna från den andra verkligheten och omsätter dessa med kortare ledtider. I den här verkligheten är det mesta föränderligt, och misstagen eller bristerna kostar ofta mycket – många gånger liv. Sverige ska nu trappa ner sitt militära engagemang i Afghanistan mot 2014, samtidigt som kampen mot narkotikahandeln är, och fortsatt måste vara, en prioriterad del av vårt gemensamma stöd till landet, konstaterar utrikesminister Carl Bildt.

*“...to share narcotics intelligence and coordinate counter-narcotics operations between Afghanistan, Iran and Pakistan is commendable and absolutely necessary.”*¹⁰¹

I vilken utsträckning detta kommer påverka FM återstår att se.

4.4 Fortsatt forskning

Studien har undersökt krigarkulturen i fyra grupper från tre förband, vilka deltagit i flera missioner i Afghanistan efter 2008. Undersökningen har påvisat en kulturell förändring. I vilken utsträckning den västerländska krigarkulturens konstanter finns vid andra förband inom FM, och om dessa kan växa fram i andra miljöer än krigsliknande stridsmiljöer är intressant att studera.

Att kumulativa, upprepade missioner i tät följd samt långa missionstider påverkar individen negativt, har indikerats i undersökningen, men studien saknar grund för ett sådant påstående. Längre missionstider i krigsliknande miljö ökar sannolikt risken för mer bestående förändringar av individens eller enhetens tidigare moraliska måttstock. Ackumulerad stress, men även frustration kan vara en möjlig förklaring till etiska och moraliska överträdelser i insatser, vilket bl.a. det finns amerikanska exempel på i Irak och Afghanistan. Även här lämnar studien endast indikatorer. Beroende på vilken karaktär FM framtida insatser internationell har, kan studier kring överträdelser fylla ett preventivt och viktigt syfte.

Individer utan rätt mentala inställning bör enligt studien inte genomföra insatser där det är en större sannolikhet till strider och ett högt operationstempo, vilket ställer stora krav på mental styrka hos individen. Insatser i krigsliknande miljö, där svenska enheter förväntas bedriva militär huvudtjänst – väpnad strid – är därför inte till för alla. Även här kan vidare forskning vara av vikt.

¹⁰¹ Bildt, Carl, *Inlägg inför ministermötet i Wien*, 2012-02-16, <http://www.regeringen.se/sb/d/15778/a/186508>, 2012-06-02.

5 Käll- & litteraturförteckning

Böcker:

Bjereld, Ulf; Demker, Marie; Hinnfors, Jonas. *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur. 3:e upplagan, 2011.

Coker, Christopher, *The Warrior Ethos: Military Culture and the War on Terror*, New York: Routledge, 2007.

Ekengren Ann-Marie, Hinnfors Jonas, *Uppsatshandbok –Hur du lyckas med din uppsats*, Lund: Studentlitteratur, Uppl. 1:6, 2006

Ignazi, Piero; Giacomello, Giampiero; Coticchia, Fabrizio, *Italian military operations abroad : just don't call it war*, New York, Palgrave Macmillan, 2012.

Johannessen, Asbjörn; Tuft, Per Arne. *Introduktion till Samhällsvetenskaplig Metod*. Malmö: Liber, 2010.

Keegan, John, *Krig och kultur*, Stockholm, Natur och Kultur, 2003.

Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund, Studentlitteratur, 1997.

Nilsson, Sofia; Sjöberg, Misa; Kallenberg, Kjell; Larsson, Gerry, *Moral & moralisk stress vid internationella insatser*, Försvarshögskolan, ILM Serie I:74, 2011.

Nilsson, Sofia; Sjöberg, Misa; Kallenberg, Kjell; Larsson, Gerry, *"Tänk om jag inte hade skjutit-" :om etiskt beslutsfattande, moraliska dilemman och moralisk stress i samband med internationella militära insatser*, Försvarshögskolan , ILM Serie I:62, 2010.

Rienecker, Lotte, *Problemformulering*, Malmö: Liber, 2003.

Thurén, Torsten. *Källkritik*. Stockholm: Liber, 2011.

Thurén, Torsten, *Vetenskapsteori för nybörjare*, Malmö: Liber, 2 uppl., 2007.

Vetenskapliga artiklar:

Haaland, Torunn Laugen, *Still Homeland Defenders at Heart? Norwegian Military Culture in International Deployments*, International Peacekeeping, Vol.17, No4, August 2010, pp.539-553.

Laurence, Janice H., *Military Leadership and the Complexity of Combat and Culture*, MILITARY PSYCHOLOGY, 23:489-501, 2011.

Militära publikationer:

Lindström, Anders, *Redovisning av uppdrag till Glt Anders Lindström – utreda kvarstående frågor inom delar av Specialförbanden*, HKV 2008-06-27 01 200: 65441.

Internetkällor:

Hildebrandt, Johanna, *Krigare*, Medievärlden, 2011-09-08,
<http://disqus.com/forums/medievarlden/utdrag_ur_krigare/trackback/>, 2012-04-22.

Redaktionen för säkerhetspolitik.se, Svenska militära insatser; Afghanistan, 2011-11-09,
<<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Afghanistan/Sverige-och-Afghanistan/Svenska-militara-insatser/>>, 2012-04-30.

Enström, Karin, *Vårt engagemang i Afghanistan är fortsatt starkt*, Newsmill, 2011-12-12
< <http://www.newsmill.se/trackback/41586> >, 2012-05-31.

Enström, Karin, *Anförande av försvarsminister vid Folk och Försvar*, 2012-05-10,
<<http://www.regeringen.se/sb/d/16207/a/192807>>, 2012-05-31.

Bildt, Carl, *Tal av Carl Bildt under Parispaktens ministermöte i Wien*, 2012-02-16,
<<http://www.regeringen.se/sb/d/15778/a/186508>>, 2012-06-02

Veteranförbundet Fredsbaskrarnas hemsida,
<<http://www.fredsaskrarna.se/>>, 2012-06-02

Försvarshögskolans hemsida, *Studenter tilldelades Försvarsmaktens förtjänstmedalj*, 2012-05-31,
<<http://www.fhs.se/>> , 2012-06-02.